

- 1<sup>η</sup> έκδοση, 08-9-2013
- 2<sup>η</sup> έκδοση, 01-10-2013. Προστέθηκε: (α) στο κεφάλαιο για την προμήθεια φυσικού αερίου στην Ελλάδα, αναφορά στο μητρώο αιτήσεων για την προμήθεια φυσικού αερίου και στο μητρώο αδειών προμηθείας της ΡΑΕ, (β) στο κεφάλαιο της χοντρικής εμπορίας, σχόλιο και αναφορά στην τροπολογία για τη διεύρυνση της έννοιας των επιλεγόντων πελατών φυσικού αερίου, (γ) στο κεφάλαιο της λιανικής εμπορίας, ένα σχόλιο για τη σημασία της αεροκίνησης, κ.α.....

## Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	1
Ενεργειακό μείγμα στην ηλεκτροπαραγωγή.....	2
Φυσικό αέριο στην ηλεκτροπαραγωγή.....	3
Ενεργοβόρες βιομηχανίες.....	7
Προμήθεια φυσικού αερίου στην Ελλάδα.....	9
Έργα μεταφοράς εντός και εκτός Ελλάδας.....	12
Διεθνές πλαίσιο.....	14
Εκμετάλλευση εγχώριων κοιτασμάτων.....	16
Χοντρική εμπορία φυσικού αερίου.....	17
Λιανική εμπορία φυσικού αερίου.....	18
Θέματα ασφάλειας.....	26
Συμπεράσματα - προτάσεις.....	28

## Εισαγωγή

Ο τρόπος διάρθρωσης της έκθεσης παρακολουθεί την πορεία «απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας», με έμφαση στο φυσικό αέριο, ώστε να καταστεί εφικτή η εξαγωγή συμπερασμάτων για τις επικείμενες εξελίξεις με το επόμενο στάδιο της απελευθέρωσης της αγοράς φυσικού αερίου σε επίπεδο λιανικής εμπορίας.

Θα δείξουμε ότι η σταδιακή ιδιωτικοποίηση (λειτουργία με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια των δημόσιων εταιριών, μετοχοποίηση, διασπάσεις σε μικρότερα τμήματα, παραχωρήσεις, πωλήσεις κ.α.) των δημόσιων εταιριών της ενεργείας πρόκειται για μία καλά σχεδιασμένη ιστορία 20 ετών, συνέπεια της στρατηγικής μιας απελευθερωμένης και ενοποιημένης αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας και Φυσικού Αερίου της Ε.Ε, που διατρέχει όλες τις πλευρές του ζητήματος: το ενεργειακό μείγμα και τις προμήθειες πρώτων υλών, την παραγωγή ενέργειας, την χοντρική και λιανική εμπορία της ενέργειας και τα θέματα υγιεινής και ασφάλειας.

Αρχικά εξετάζεται το ενεργειακό μείγμα της ηλεκτροπαραγωγής και οι λόγοι της μετατόπισης στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με φυσικό αέριο. Στη συνέχεια εμβαθύνουμε στη συμμετοχή του φυσικού αερίου στην ηλεκτροπαραγωγή και τα αποτελέσματα της. Στα επόμενα κεφάλαια εξετάζεται η εισαγωγή του φυσικού αερίου στην Ελλάδα, οι συμφωνίες προμήθειας που έχουν συναφθεί και τα έργα μεταφοράς που δρομολογούνται, σε συνάρτηση με τα ανταγωνιστικά σχέδια του «νότιου διαδρόμου» για τη μεταφορά ενέργειας στην ΕΕ. Τα

τελευταία κεφάλαια αφιερώνονται στα ζητήματα χοντρικής και λιανικής εμπορίας του φυσικού αερίου στη χώρα και τα θέματα ασφάλειας των εγκαταστάσεων και γίνονται συγκρίσεις με τα αποτελέσματα της απελευθέρωσης της ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα, αλλά και με την εμπειρία από την απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Καταλήγουμε σε συμπεράσματα, αλλά και σε προτάσεις για πρωτοβουλίες των εργαζομένων στον τομέα του φυσικού αερίου και ευρύτερα στην ενέργεια.

Για τη λογική σύνθεση του κειμένου χρησιμοποιήθηκαν κάποια βασικά δημοσιεύματα, ενώ οι υποσημειώσεις αφορούν κυρίως την τεκμηρίωση διαφόρων λεγομένων και αριθμητικών μεγεθών ώστε να μπορούν να ελεγχθούν, αλλά και να συμπληρωθούν και η ανάλυση να προχωρήσει - να εμβαθύνει προς την κατεύθυνση που έχει ήδη δοθεί, αλλά και προς άλλες κατευθύνσεις που μπορεί να ενδιαφέρουν, όπως η αεριοκίνηση. Λ.χ. δεν ασχολούμαστε με το θέμα της ενεργειακής θωράκισης των κτηρίων, γιατί το θέμα το θεωρούμε δευτερεύον και απαιτείται δυσανάλογα μεγάλος κόπος για τη συλλογή στοιχείων. Το μόνο που θα είχαμε, καταρχήν, την πολυτέλεια να κάνουμε είναι να αντιπαραβάλλουμε το ζήτημα της ενεργειακής θωράκισης, με το ζήτημα της αντισεισμικής θωράκισης των κτηρίων και την αντιπλημμυρική προστασία. Μία όμως μελέτη προτεραιοτήτων θα αποπροσανατόλιζε; Όσοι ενδιαφέρονται να αναλύσουν το ζήτημα θα καταλήξουν και στα σχετικά συμπεράσματα για το τι προσανατολίζει και τι αποπροσανατολίζει.

## Ενεργειακό μείγμα στην ηλεκτροπαραγωγή

Το κύριο μερίδιο στο μείγμα ηλεκτροπαραγωγής το κατέχουν οι λιγνιτικοί σταθμοί με 56%, ενώ υψηλό είναι και το μερίδιο των πετρελαϊκών προϊόντων (13%) λόγω της κύριας χρήσης τους στα μη διασυνδεδεμένα νησιά. Οι σταθμοί φυσικού αερίου συνδυασμένου κύκλου (18%) και οι σταθμοί ΑΠΕ (13%) έχουν αρχίσει ήδη να υποκαθιστούν μέρος της παραγωγής από λιγνίτη. (ΥΠΕΚΑ<sup>1</sup>, σελ. 6). Άλλο δημοσίευμα δίνει 17% Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ): (Αιολικά και ΦΒ: ~ 3%, Υ/Η: ~11%), 49% Λιγνίτη, 17% ΦΑ (εισαγόμενο), ~ 9% Πετρέλαιο (εισαγόμενο) και ~ 8% Εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας<sup>2</sup>.

Τα στερεά καύσιμα δημιουργούν πράγματι μεγαλύτερη ρύπανση στην ατμόσφαιρα από ότι το φυσικό αέριο. Όμως (Μπατιστάτος, 2005):

- Υπάρχουν σύγχρονες τεχνολογίες φίλτρων που περιορίζουν σημαντικά τη ρύπανση της ατμόσφαιρας χωρίς τεράστιες δαπάνες.
- Υπάρχουν νέες μέθοδοι καύσης λιγνίτη, που επίσης μειώνουν πολύ την ατμοσφαιρική ρύπανση (π.χ. υγροποιημένη κλίνη).
- Η χρησιμοποίηση ΦΑ για θερμική ενέργεια, αντί για ηλεκτρική ενέργεια, μειώνει τους ρύπους στην ατμόσφαιρα στο μισό, αφού με την ίδια ποσότητα ΦΑ, έχουμε διπλή ενεργειακή απόδοση. Ας σημειωθεί ότι η λύση αυτή και οικονομικά είναι αποδοτική, αφού το κόστος για την ανάπτυξη δικτύων ΦΑ θα μειώσει αντίστοιχα το κόστος νέων σταθμών ΗΕ, που δεν θα χρειάζονται, λόγω της υποκατάστασης ποσότητας ΗΕ, που σήμερα μετατρέπεται σε θερμική.
- Η συμπαραγωγή θερμότητας-ηλεκτρισμού, μειώνει στο μισό περίπου την ανάγκη καυσίμων κι' έτσι μειώνει στο μισό και τη ρύπανση της ατμόσφαιρας.
- Η αντικατάσταση παλαιών λιγνιτικών Σταθμών (30 ή και περισσότερων χρόνων), που έχουν ήδη αποσβεστεί, με σύγχρονη τεχνολογία, θα μειώσει κατά ~30% της ρύπους, αλλά και το κόστος της kwh, αφού οι παλιοί σταθμοί έχουν ενεργειακή απόδοση 32-33% και οι νέοι σταθμοί έχουν απόδοση 41%.

<sup>1</sup>Μάρτιος 2012, «ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ. Οδικός χάρτης για το 2050»

<sup>2</sup>«Ελληνικοί Ενεργειακοί Πόροι», Λουκάς Γ. Χριστοφόρου, Ομιλία στην Ακαδημία Αθηνών, 13 Νοεμβρίου 2012  
[http://www.academyofathens.gr/Documents/ellinikoi\\_energeiakoi\\_poroi.pdf](http://www.academyofathens.gr/Documents/ellinikoi_energeiakoi_poroi.pdf)

- Η αποκατάσταση των ορυχείων λιγνίτη, ώστε να μην έχουμε την αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος, είναι δυνατή με μικρή επιβάρυνση της παραγόμενης kwh.

Η σημαντική αξιοποίηση τις προηγούμενες 10/ετίες στη χώρα μας, σταθμών ηλεκτρενέργειας με καύσιμο λιγνίτη, αλλά και υδροηλεκτρικών σταθμών, έδωσε τη δυνατότητα, εκτός από κάλυψη σε σημαντικό βαθμό των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια με εγχώριες πηγές και τα τιμολόγια της ηλεκτρικής ενέργειας να είναι τα χαμηλότερα της ΕΕ σε οικιακούς καταναλωτές, χωρίς η ΔΕΗ να παρουσιάζει ζημιές<sup>3</sup>.

Μεγάλη συμβολή θα μπορούσε να έχουν στην επάρκεια της χώρας νέοι υδροηλεκτρικοί σταθμοί (ΥΗΣ), με χαμηλό σχετικά κόστος, με ισχύ μεγαλύτερη των 1200MW (η χώρα θα μπορούσε έτσι να καλύπτει το 20% σχεδόν των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια), με πολλαπλή μάλιστα προσφορά εκτός από την παραγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας (π.χ. αγροτική οικονομία). Επίσης θα μπορούσαμε να εκμεταλλευτούμε την αιολική ενέργεια σε περιοχές που η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμα έχει πολύ μεγαλύτερο κόστος (π.χ. στα νησιά), τις γεωθερμικές πηγές και γενικά κάθε εγχώρια πηγή, λαμβάνοντας υπόψη βέβαια και την οικονομική και περιβαλλοντική διάσταση.

Το φυσικό αέριο θα πρέπει κύρια να χρησιμοποιείται για απευθείας θερμική χρήση. Στις λίγες περιπτώσεις που είναι αναγκαία η χρήση φυσικού αερίου για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, θα πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια να υπάρχει συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμικής ενέργειας, οπότε η ενεργειακή απόδοση της καύσης του φυσικού αερίου μπορεί να φτάσει και το 80%<sup>2</sup> (σύμφωνα με τη ΔΕΠΑ το 90%<sup>4</sup>). Συμπαραγωγή θα έπρεπε να προγραμματιστεί και με την καύση του λιγνίτη, αφού έτσι η ίδια ποσότητα λιγνίτη θα παρουσίαζε διπλασιασμό της ενεργειακής της απόδοσης. Βέβαια κάτι τέτοιο χρειάζεται προγραμματισμό ανάπτυξης βιομηχανιών και βιοτεχνιών, που έχουν ανάγκη θερμότητας για την παραγωγή τους, κοντά στους σταθμούς ηλεκτρικής ενέργειας. Όμως στην «ελεύθερη» οικονομία τέτοιοι προγραμματισμοί δεν γίνονται, αφού ο κάθε κεφαλαιούχος έχει στόχο την μεγάλη κερδοφορία και τη γρήγορη επιστροφή των κεφαλαίων του..

## Φυσικό αέριο στην ηλεκτροπαραγωγή

Το μεγαλύτερο ποσοστό της κατανάλωσης φυσικού αερίου στην Ελλάδα αφορά στην παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος από τις θερμοηλεκτρικές μονάδες με καύσιμο Φυσικό Αέριο. Κατά μέσο όρο από το 1998 έως και το 2012 η κατανάλωση φυσικού αερίου στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής κινούνταν σε ποσοστό 67%<sup>5</sup>, όταν ο αρχικός σχεδιασμός, σύμφωνα με το ΤΕΕ, προέβλεπε κατά το 1/3 χρήση του φυσικού αερίου από τη βιομηχανία, κατά το 1/3 από την οικιακή και επαγγελματική κατανάλωση και κατά το 1/3 από την ηλεκτροπαραγωγή, με αυξημένη χρήση στην ηλεκτροπαραγωγή κατά τα πρώτα χρόνια για να στηριχθεί, σύμφωνα με τις εξαγγελίες, το όλο έργο του φυσικού αερίου μέχρι την διείσδυσή του στις άλλες καταναλώσεις<sup>6</sup>. Ανεξάρτητα αν κανείς συμφωνούσε έστω και με αυτές τις ρυθμίσεις, αφού όπως αναφέραμε παραπάνω σύμφωνα με κάποιους επιστήμονες η χρήση του φυσικού αερίου θεωρείται, λόγω χαμηλής απόδοσης, ασύμφορη ακόμα και σε μονάδες ηλεκτροπαραγωγής «συνδυασμένου κύκλου» και το φυσικό αέριο αντίθετα προτιμάται σαν πρώτη ύλη για τη χημική βιομηχανία, για οικιακή χρήση – θέρμανση και αλλού όπου εμφανίζει σημαντικά

<sup>3</sup>Μπατιστάτος, 2005, «Η ΒΕΛΤΙΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΛΙΓΝΙΤΗ & ΦΑ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ & ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ», Διημερίδα ΤΕΕ «ΛΙΓΝΙΤΗΣ & ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ», 9 & 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2005, [http://library.tee.gr/digital/m2069/m2069\\_batistatos.pdf](http://library.tee.gr/digital/m2069/m2069_batistatos.pdf)

<sup>4</sup>ΔΕΠΑ: <http://www.depa.gr/content/article/002002002005/69.html>.

<sup>5</sup>ΔΕΣΦΑ: «ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΣΦΑ 2014 – 2023», <http://www.desfa.gr/files/%CE%94%CE%A3%CE%91%CE%A1%CE%98/%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97%20%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%9E%CE%97%CE%A3%20%CE%95%CE%A3%CE%A6%CE%91%202014-2023.pdf>

<sup>6</sup>Εισήγηση της οργανωτική επιτροπής της ημερίδας του ΤΕΕ το 2004 με θέμα: «Διείσδυση του Φυσικού Αερίου στην αγορά ενέργειας: Τεχνικά προβλήματα, προοπτικές, σφάλεια», [http://library.tee.gr/digital/m2023/m2023\\_eisorgan.pdf](http://library.tee.gr/digital/m2023/m2023_eisorgan.pdf)

πλεονεκτήματα, διαπιστώνει πως ούτε αυτές οι εξαγγελίες υλοποιήθηκαν. Ο λόγος σχετίζεται με την απελευθέρωση της ενεργειακής αγοράς. Όπως αναφέρει η ΔΕΠΑ: «Η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμο το φυσικό αέριο εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς σε όλη την Ευρώπη. Ιδιαίτερα στη χώρα μας, με την απελευθέρωση της ενεργειακής αγοράς, η συμπαραγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού καθώς και οι σταθμοί συνδυασμένου κύκλου φυσικού αερίου αποκτούν ιδιαίτερα επίκαιρο χαρακτήρα»<sup>7</sup> και όπως αναφέρει και το ΥΠΕΚΑ: «Οι σταθμοί φυσικού αερίου συνδυασμένου κύκλου και οι σταθμοί ΑΠΕ έχουν αρχίσει ήδη να υποκαθιστούν μέρος της παραγωγής από λιγνίτη». (ΥΠΕΚΑ, σελ. 6)

Τα επόμενα έτη αυτή η ,δυσμενής, τάση θα συνεχισθεί καθώς, σύμφωνα με στοιχεία του ΔΕΣΦΑ, αναμένεται η ένταξη νέων μονάδων αλλά και η συνέχιση τροφοδοσίας των υφιστάμενων: Elpedison Ενεργειακή Α.Ε., Αλουμίνιον Α.Ε., ΗΡΩΝ Θερμοηλεκτρική, ΗΡΩΝ Θερμοηλεκτρική II, Elpedison Ενεργειακή Α.Ε. (Θίσβη), Protergia Α.Ε., Korinthos Power Α.Ε., ΔΕΗ (Κομοτηνή, Λαύριο IV, Λαύριο V, Αλιβέρι V). Ενδεικτικά<sup>8</sup>, το 2013, το 21,13% περίπου των συνολικών πωλήσεων της ΔΕΠΑ πραγματοποιήθηκε προς την Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε., 12,89% προς την Elpedison Ενεργειακή Α.Ε. και 9,50% προς την Αλουμίνιον Α.Ε., ενώ σε ποσότητα φυσικού αερίου στην ηλεκτροπαραγωγή όπως είπαμε κατευθύνονταν ποσοστό ~67%. Οι νέες μονάδες που αναμένεται, σύμφωνα με στοιχεία του ΔΕΣΦΑ, να ενταχθούν στο σύστημα τα επόμενα έτη είναι: Μονάδα Η/Π στη Μεγαλόπολη, ισχύος 850 MW περίπου, με έναρξη δοκιμαστικής λειτουργίας τον Ιούλιο του 2013. Παράλληλα, με βάση τον τρέχοντα σχεδιασμό προβλέπεται ότι οι θερμικές μονάδες του Κερασινίου (Αγ. Γεώργιος 8 και Άγιος Γεώργιος 9) καθώς και η μονάδα Λαύριο III να αποσυρθούν το 2013<sup>9</sup>. Όλες είναι μονάδες της ΔΕΗ. Τέλος, να σημειωθεί πως υπάρχουν και άλλοι όμιλοι που έχουν εκδώσει άδειες (π.χ. όμιλος Κοπελούζου μέσω της ENELCO Α.Ε. για σταθμό παραγωγής συνδυασμένου κύκλου στην Βιομηχανική Περιοχή Αλεξανδρούπολης, συνολικής ισχύος 450MW).

Οι κεφαλαιούχοι προτιμούσαν και προτιμούν σταθμούς φυσικού αερίου για τους οποίους η αρχική επένδυση είναι πολύ μικρότερη από τους λιγνιτικούς (που λειτουργούν πάνω από 25 χρόνια) και τους Υδροηλεκτρικούς σταθμούς (που λειτουργούν πάνω από 50 χρόνια), ενώ ταυτόχρονα απαιτήσαν και απαιτούν εξασφαλισμένη υψηλή τιμή πώλησης της ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό εξηγεί τη μεγάλη αύξηση του κόστους παραγωγής ηλεκτροπαραγωγής τα τελευταία χρόνια, καθώς η συμμετοχή της λιγνιτικής παραγωγής περιορίστηκε από το 78% στο 48% (σύμφωνα με το EU rocketbook σε 56%), με αντίστοιχη άνοδο της παραγωγής από φυσικό αέριο, το κόστος της οποίας είναι περίπου διπλάσιο της λιγνιτικής, καθώς και από τις ΑΠΕ με τις γνωστές τιμές<sup>10</sup>. Οι επενδύσεις δεν αποκλείεται σήμερα, που υπάρχουν μεγάλα «λιμνάζοντα» κεφάλαια, να κατευθυνθούν και αλλού, εντός και εκτός Ελλάδας, όμως στο βαθμό που θα διασφαλίζεται ικανά γρήγορη έντοκη επιστροφή των αρχικών κεφαλαίων, αφού αυτός είναι ο τρόπος λειτουργίας των ιδιωτών. Ενδεικτικά να αναφερθούν οι έρευνες υδρογονανθράκων στην Αίγυπτο και την Ελλάδα από τον όμιλο των ΕΛΠΕ<sup>11</sup> και οι τεράστιες επενδύσεις του ναυτιλιακού κεφαλαίου σε ποντοπόρα πλοία για τη μεταφορά LNG.

Σύμφωνα με δημοσίευμα στο ΒΗΜΑ το 2001, το αίτημα πολλών ιδιωτών ηλεκτροπαραγωγών διατυπώνονταν ως εξής: «Η ΔΕΗ παράγει εξαιρετικά φθηνό ρεύμα διότι δεν υπολογίζει σωστά

<sup>7</sup> ΔΕΠΑ, <http://www.depa.gr/content/article/002002002/66.html>

<sup>8</sup> ΔΕΠΑ, «Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις για τη χρήση από 1η Ιανουαρίου 2013 έως 31η Δεκεμβρίου 2013 σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς»

[http://www.depa.gr/uploads/files/oikonom\\_2013/%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%95%CE%A3%20%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3%20%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9B%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%9C%CE%97%CE%A4%CE%A1%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%2031\\_12\\_2013.pdf](http://www.depa.gr/uploads/files/oikonom_2013/%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%95%CE%A3%20%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3%20%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9B%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%9C%CE%97%CE%A4%CE%A1%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%2031_12_2013.pdf)

<sup>9</sup> ΔΕΣΦΑ: «ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΣΦΑ 2013 – 2022»,

<sup>10</sup> Κυριακάτικη ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 20 Απριλ. 2014, «Γιατί διαλύεται και πωλείται η ΔΕΗ»,

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=426670>

<sup>11</sup> ΕΛΠΕ, Έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων, <http://www.helpe.gr/the-group/what-we-do/research-and-production-of-hydrocarbons/>

το κόστος παραγωγής. Πρέπει συνεπώς να συρρικνωθεί η ηγεμονία της ΔΕΗ με οποιονδήποτε τρόπο, ειδάλλως επενδύσεις ιδιωτών δεν γίνονται!». Σημείωναν επίσης τη ρήτρα της ΔΕΠΑ τη οποία έσπευσε να εξασφαλίσει η ΔΕΗ εγκαίρως, ενώ οι ιδιώτες «τρέχουν και δεν φθάνουν» για να εξασφαλίσουν φυσικό αέριο. «Ας αγόραζαν και αυτοί τις ποσότητες φυσικού αερίου που αγοράζουμε εμείς» απαντούν από τη ΔΕΗ «και σίγουρα θα εξασφάλιζαν προνομιακά συμβόλαια. Θέλουν όμως προϊόν γρήγορο, ποιοτικό, λίγο και... φθηνό. Ε, όλα αυτά μαζί δεν γίνονται!»<sup>12</sup>. Πράγματι, μπορεί όλα μαζί να μην γίνονται...

Ενδεικτικά, το 2006 θεσπίστηκε ο Μηχανισμός Ανάκτησης Μεταβλητού Κόστους (ΜΑΜΚ) ως αντιστάθμισμα της «αδυναμίας» (!) των ιδιωτών να ανταγωνιστούν τον φθηνότερο λιγνίτη που διαθέτει μόνο η ΔΕΗ. Ο ΜΑΜΚ επιτρέπει την αποζημίωση τους σε τιμές υψηλότερες από αυτές που διαμορφώνονται στην ημερήσια αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Διασφαλίζει επίσης ότι οι μονάδες τους μπορούν να λειτουργούν ανεξαρτήτως της ζήτησης απολαμβάνοντας εγγυημένη αμοιβή ανεξαρτήτως της πορείας της αγοράς και του κόστους καυσίμου καθώς ο μηχανισμός καλύπτει τα έξοδα τους +10%<sup>13</sup>. Αυτό σημαίνει ότι, ανεξάρτητα από τη ζήτηση, οι παραγωγοί πωλούν το 50%-60% της ενέργειας που μπορούν να παράγουν με ένα εύλογο για τους ίδιους κέρδος. Ανάλογα θεσπίστηκαν τα Πιστοποιητικά Διαθεσιμότητας Ισχύος (ΑΔΙ). Με το μηχανισμό των ΑΔΙ κάθε παραγωγός αποζημιώνεται από τους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας με ένα πάγιο ποσό το χρόνο για κάθε Μονάδα παραγωγής που κατέχει, ανεξάρτητα εάν η Μονάδα αυτή παράγει ή όχι. Το ποσό αυτό είναι σήμερα (2014) 56.000 ευρώ ανά εγκατεστημένο MW, και σε κάποιες περιπτώσεις 90.000 ευρώ. Έτσι για μια Μονάδα Φυσικού Αερίου ισχύος 300 MW ο ιδιοκτήτης εισπράττει κάθε χρόνο 17-18 εκατ. ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι σε περίπου 10 χρόνια ανακτά το κεφάλαιο που επένδυσε, ακόμη και χωρίς να χρειαστεί να παραγάγει ούτε μια κιλοβατώρα. Οι ιδιώτες παραγωγοί επιδοτούνται από τη ΔΕΗ με 300-350 εκατ. ευρώ το χρόνο<sup>14</sup>.

Ενώ το 2011, με μία μόνο νομοθετική ρύθμιση (άρθρο 197, νόμος 4001/2011) προέκυψε ένας λογαριασμός με τη μορφή «καπέλου» στο ειδικό τέλος ΑΠΕ<sup>15</sup>. Η ρύθμιση αφορούσε απαιτήσεις για την απορρόφηση του ρεύματος που δίνουν μονάδες συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης, με καύσιμο φυσικό αέριο ή πετρέλαιο. Το ζήτημα αυτό έρχεται σε συνέχεια του τέλους ΑΠΕ (νυν ΕΤΜΕΑΡ, με το οποίο δεν θα ασχοληθούμε στο παρόν), για το οποίο πολλά είχαν γραφτεί και γράφονται αναφορικά με την τεράστια επιβάρυνση των καταναλωτών, την υπέρογκη επιβάρυνση του ελληνικού δημοσίου για επιχορηγήσεις<sup>16</sup> και εν τέλει τα κέρδη των ομίλων<sup>17</sup>.

<sup>12</sup>Το ΒΗΜΑ, 14-1-2001, «Φρενάρει» σταδιακά η αυξητική τάση στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος. Ο ανταγωνισμός στην ενέργεια φέρνει αντιμέτωπες ΔΕΗ – ΡΑΕ. Μόνο δύο ως τρεις μεγάλοι ιδιώτες θα αντέξουν στον ανταγωνισμό», <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=137511>

<sup>13</sup> ΔΕΗ Α.Ε. «Δελτίο Τύπου: Η αλήθεια για το μηχανισμό ανάκτησης μεταβλητού κόστους», 2.5.2013 <http://www.dei.gr/el/i-dei/kentro-tupou/deltia-tupou/deltia-tupou-2013/maios-2013/i-alitheia-gia-ton-mixanismo-anaktisis-metavlitou-kostous>

<sup>14</sup><http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=426670>

<sup>15</sup>Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 31 Ιουλίου 2011, «Μυτιληνόσημο» στους λογαριασμούς της ΔΕΗ», <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=297916>: Από μια τέτοια τιμολογιακή μεταχείριση, που επισφραγίστηκε με τον νόμο που ψηφίστηκε την Πέμπτη -και παρά τους τακτικούς ελιγμούς του υπουργού ΠΕΚΑ, Γ. Παπακωνσταντίνου, με τις νομοτεχνικές βελτιώσεις- η συνολική ετήσια επίπτωση στο ειδικό τέλος ΑΠΕ (δηλαδή των καταναλωτών) θα είναι 175 εκατ. ευρώ. Και επειδή ο κύκλος ζωής μιας τέτοιας μονάδας είναι 25 χρόνια, ο λογαριασμός θα φτάσει συνολικά τα 4,3 δισ. ευρώ, σύμφωνα με τους υπολογισμούς των επαγγελματιών του κλάδου της ενέργειας, που τους έστειλαν στον υπουργό και τους δημοσιοποίησαν στη συνέχεια.

<sup>16</sup>Β.λ. ενδεικτικά την επιστολή ΤΕΕ προς τον υπουργό ΥΠΑΝ το 2007 «Σε αδιέξοδο για τα φωτοβολταϊκά συστήματα»: Με τα δεδομένα που δημιουργήθηκαν, σύμφωνα με τον κ. Αλαβάνο, έχει διαμορφωθεί ένα «εκρηκτικό πρόβλημα που συνίσταται στην υπέρογκη επιβάρυνση του ελληνικού δημοσίου για επιχορηγήσεις που εκτιμάται ότι θα είναι της τάξης του 1,5 δισ. ευρώ.[http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC\\_WORK/GR\\_ENERGEIAS/enimerwsi/enimerosi\\_2007/energy\\_07\\_07.pdf](http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/GR_ENERGEIAS/enimerwsi/enimerosi_2007/energy_07_07.pdf) και <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26510&subid=2&pubid=321980>

<sup>17</sup>Κλαδικό Σωματείο Ενέργειας, Δελτίο Τύπου, Μετά και τις τελευταίες «διορθωτικές» παρεμβάσεις, ωφελημένοι βγαίνουν για ακόμη μια φορά οι μεγάλοι όμιλοι όπου με τις υπέρογκες προμηδοτήσεις και τις παχυλές επιδοτήσεις εξασφάλιζαν ένα σίγουρο εισόδημα με μόνο χαμένο κάθε φορά τον εργαζόμενο και τον καταναλωτή. Ενδεικτικό είναι ότι η εταιρία ΒΙΟΣΑΡ (του ομίλου Ελλάκτωρ) βρίσκετε ανάμεσα στις 25 πιο κερδοφόρες βιομηχανικές επιχειρήσεις του 2011 με αύξηση κερδών σε ένα έτος 120%! Χαρακτηριστικά και τα παραδείγματα όπως της ΚΛΤ και της



Τα χρέη προς τη ΔΕΠΑ των ηλεκτροπαραγωγών και ιδιωτών λέγεται πως έφτασαν το 2013 περίπου τα 500 εκ ευρώ<sup>18</sup>. Είναι δε το δημόσιο που θα κάλυπτε τα χρέη των ηλεκτροπαραγωγών. Σύμφωνα με δελτίο τύπου του ΤΑΙΠΕΔ στις 10 Ιουνίου 2013: «Το ΤΑΙΠΕΔ, προκειμένου να πετύχει το μέγιστο δυνατό τίμημα για την ΔΕΠΑ, δεσμεύτηκε ότι θα καλύψει μέχρι ύψους €180 εκ. τυχόν χρέη ηλεκτροπαραγωγών που θα υπάρχουν προς την ΔΕΠΑ μέχρι τις 31.12.2015»<sup>19</sup>. Ενώ, σύμφωνα με δελτίο τύπου της ΔΕΠΑ στις 19-12-2012, δεν υπάρχουν οφειλές της ΔΕΗ προς τη ΔΕΠΑ, συνεπώς το παραπάνω ποσό πιθανότερα αφορά χρέη ιδιωτών ηλεκτροπαραγωγών.

Σε συνέχεια, το 2013 η ΡΑΕ παραπέμψε τη ΔΕΗ στην επιτροπή ανταγωνισμού. Ανάμεσα σε άλλα, βασικό σημείο της απόφασης είναι ότι η ΔΕΗ έχει αποκλειστική και προνομιακή πρόσβαση σε φθηνή ηλεκτροπαραγωγή από εγχώριους λιγνιτικούς και υδροηλεκτρικούς πόρους (στρέβλωση του προφανούς ώστε να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα των ιδιωτών) που την καθιστά δυνητικά το μοναδικό ανταγωνιστικό προμηθευτή στην Ελλάδα για την παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, ειδικώς σε βιομηχανίες με τα ηλεκτρικά χαρακτηριστικά πελατών Μέσης Τάσης<sup>20</sup>. Το 2014 προχωρά η σύσταση και η πρόβλεψη πώλησης της «Μικρής ΔΕΗ». Το νομοσχέδιο προβλέπει έναν επιπλέον τεμαχισμό της «παλιάς ΔΕΗ» με την απόσπαση από αυτήν του 30% του παραγωγικού της δυναμικού (και 30% των πελατών), το οποίο θα αποτελέσει ανεξάρτητη εταιρεία και στη συνέχεια θα πωληθεί σε ιδιωτικά κεφάλαια μέσω διεθνούς διαγωνισμού<sup>21</sup>.

Στον αντίποδα, τα λαϊκά νοικοκυριά καλούνται τα τελευταία τρία χρόνια να πληρώσουν 80% παραπάνω την τιμή της kWh, χωρίς να προστεθούν οι προσαυξήσεις μέσω των επιπλέον φόρων, ενώ από την 1/7/2014 ανακοινώθηκαν και νέες αυξήσεις<sup>22</sup>. Περίπου 350.000 νοικοκυριά έχουν ήδη κομμένο ρεύμα<sup>23</sup>.

Για το μέλλον, σύμφωνα με την έκθεση του ΥΠΕΚΑ<sup>24</sup> (σελ. 29), αναμένεται πως το κόστος ηλεκτροπαραγωγής θα ακολουθήσει στην Ελλάδα την αναμενόμενη ανοδική τάση που θα παρατηρηθεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως έχει παρουσιαστεί και τεκμηριωθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η ανοδική αυτή πορεία του κόστους ηλεκτροπαραγωγής αναμένεται, σύμφωνα με την έκθεση του ΥΠΕΚΑ, να συνεχισθεί μέχρι το 2030! σύμφωνα με όλα τα σενάρια, τα συμβατά με την πολιτική της ΕΕ. Και να κλείσουμε με μία πιο συγκεκριμένη αναφορά σε όσα διαπιστώνει η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2014 πάνω

---

PositiveEnergy, όπου μετά από μεγάλα έργα πέταξε στο δρόμο πολλούς από τους εργαζόμενους. <http://kladikoenergeias.wordpress.com/>

<sup>18</sup> ΒΗΜΑ, 28-03-2013, «ΔΕΠΑ: Περί τα 500 εκατ. ευρώ οι οφειλές ηλεκτροπαραγωγών και βιομηχανιών. Η κατάσταση επιβαρύνεται και από τα χρέη της ΛΑΓΗΕ και ΑΔΜΗΕ προς τους ιδιώτες», <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=504790>

<sup>19</sup> ΤΑΙΠΕΔ, 10 Ιουν. 2013, «ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: Η πραγματικότητα για την μη συμμετοχή της GAZPROM στον διαγωνισμό για την ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ», <http://www.hradf.com/sites/default/files/attachments/20130610-press-release-hradf-el3.pdf>

<sup>20</sup> EnergyPress, 06-02-2014, «Αντώνης Κοντολέων: Το υψηλό κόστος ηλεκτρικής ενέργειας σκοτώνει τη βιομηχανία (ΕΒΙΚΕΝ)» <http://www.energypress.gr/news/timologia/Antwnhs-Kontolewn:-To-yphshlo-kostos-hlektrikhs-energeias-skotwnei-th-biomhhania>

<sup>21</sup> ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 02.04.2014, «Κατατέθηκε στη Βουλή το σχέδιο νόμου για τη σύσταση της «μικρής ΔΕΗ»: Από το σύνολο της προς παραχώρηση ισχύος, 1.380 MW είναι λιγνιτικά και προέρχονται από τις δύο μονάδες Αμυνταίου (600 MW), τη μονάδα Μελίτη 1 (330 MW) και την άδεια παραγωγής Μελίτη 2 (450 MW), τα 903 MW είναι υδροηλεκτρικά και προέρχονται από το συγκρότημα του Νέστου, τον υδροηλεκτρικό σταθμό Πουρνάρι 1 και 2 και της μικρής ισχύος υδροηλεκτρικές μονάδες Αγρας και Εδεσσαίος, ενώ τα 485 MW προέρχονται από τη μονάδα φυσικού αερίου της Κομοτηνής. Σε ό,τι αφορά τα ορυχεία στη νέα εταιρεία περνάνε αυτά του Αμυνταίου συμπεριλαμβανομένου και της Λακκιάς, Κλειδίου και Κομνηνών, των Λόφων Μελίτης και της Βεύης. <http://www.kathimerini.gr/760827/article/oikonomia/epixeirhseis/katate8hke-sth-voylh-to-sxedio-nomoy-gia-th-systash-ths-mikrhs-deh>

<sup>22</sup> 902.gr, 21-7-2014, «ΔΕΗ: Νέες αυξήσεις στη χαμηλή οικιακή κατανάλωση», <http://www.902.gr/eidisi/oikonomia/48024/dei-nees-ayxiseis-sti-hamili-oikiaki-katanalosi>

<sup>23</sup> Με κομμένο ρεύμα 350.000 νοικοκυριά και επιχειρήσεις στην Ελλάδα, [http://www.express.gr/news/finance/734205oz\\_20131112734205.php](http://www.express.gr/news/finance/734205oz_20131112734205.php)

<sup>24</sup> ΥΠΕΚΑ: «ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ», Μάρτιος 2012, Οδικός Χάρτης για το 2050», <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=Xm5Lg9NOeKg%3D&tabid=367&>, σελ. 29

στο θέμα «Τιμές και κόστος ενέργειας στην Ευρώπη»<sup>25</sup>: «Ωστόσο, η μείωση των τιμών χονδρικής πώλησης (εννοείται της χονδρικής τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας, θέμα που θα εξηγήσουμε μόνο για τις τιμές χονδρικής του φ.α. και τις απαλλαγές) δεν οδήγησε σε περιορισμό των τιμών λιανικής πώλησης της ενέργειας, αν και πρόκειται για το τμήμα του λογαριασμού ηλεκτρικής ενέργειας για το οποίο οι προμηθευτές ενέργειας θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταγωνίζονται μεταξύ τους. «Το αποτέλεσμα δείχνει ενδεχομένως ότι ο ανταγωνισμός ως προς τις τιμές σε ορισμένες αγορές λιανικής πώλησης είναι περιορισμένος και δίνει στους προμηθευτές τη δυνατότητα να αποφύγουν τη μετακύλιση των μειώσεων των τιμών χονδρικής στις τιμές λιανικής πώλησης». Δηλαδή, μετά την πορεία των απελευθερώσεων, που ακριβώς αυτή έχει εκτινάξει τις τιμές λιανικής στα ύψη (π.χ. αγορά της ενέργειας που παραγάγουν οι ιδιώτες με εγγυημένες τιμές που οδηγούν σε δυσβάσταχτους φόρους την μεγάλη κοινωνική πλειοψηφία) οδηγώντας σε αλλαγές και στο μείγμα της ηλεκτροπαραγωγής χωρίς να υπάρχει δικαιολόγηση ούτε από το κόστος παραγωγής, αλλά ούτε και να στηρίζεται σε περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα (σπατάλη του συμβατικού φυσικού αερίου που είναι ένας μη ανανεώσιμος φυσικός πόρος, που μάλιστα στην Ελλάδα τον εισάγουμε ενώ παράλληλα απαξιώνεται ο λιγνίτης), διαπιστώνεται πως το πρόβλημα είναι τα...ολιγοπώλια (της λιανικής) – ότι η αγορά δεν έχει ανοίξει αρκετά. Το άνοιγμα στην περίπτωση της ΔΕΗ τι έφερε; Υπέρογκη αύξηση λογαριασμών και κόστους στην κατασκευή των δικτύων, καθώς και υπεξαιρέσεις (Energa, Hellaspower).

Αναφορικά με την επιβολή Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης στο Φυσικό Αέριο που χρησιμοποιείται για ηλεκτροπαραγωγή, η στάση της ΡΑΕ μας δείχνει, πως με όλους τους τρόπους θεωρεί δεδομένο πως αυτός που πληρώνει είναι ο τελικός καταναλωτής: «Συνεπώς, η ΡΑΕ θεωρεί ότι η επιβολή ΕΦΚ μόνο στο Φ.Α. για ηλεκτροπαραγωγή εισάγει στρεβλώσεις στο σύνολο της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, και θα επιφέρει στον τελικό καταναλωτή δυσμενείς επιπτώσεις πολλαπλάσιες συγκριτικά με το εφαρμοζόμενο μέτρο, δηλ. το κόστος στον τελικό καταναλωτή είναι σημαντικά μεγαλύτερο από τα έσοδα που αναμένονται από την επιβολή του φόρου.»<sup>26</sup>. Τα ίδια ισχύουν και με τις επιπτώσεις του φόρου κατανάλωσης φυσικού αερίου στη λιανική εμπορία που επιβλήθηκε από την 1η Σεπτεμβρίου 2011<sup>27</sup>.

## Ενεργοβόρες βιομηχανίες

Παράλληλα με τις παχυλές επιδοτήσεις των ιδιωτών στον τομέα παραγωγής ενέργειας, οι τιμές των οικιακών τιμολογίων ηλεκτρικού ρεύματος αυξάνουν για τα οικιακά τιμολόγια περισσότερο από ότι για τα βιομηχανικά<sup>28</sup> και η σταθερή απαίτηση των βιομηχανών για χαμηλές τιμές (μείωση ενεργειακού κόστους) ικανοποιείται αφού οι τιμές για τις βιομηχανίες μειώνονται και θα μειωθούν και άλλο<sup>29, 30, 31</sup>.

<sup>25</sup> COM(2014) 21 final

<sup>26</sup> «ΡΑΕ: Αυξήσεις στα τιμολόγια μετά τον ΕΦΚ στο φυσικό αέριο», <http://www.skai.gr/news/greece/article/179611/rae-auxiseis-sta-timologia-meta-ton-efk-sto-fusiko-aerio-/#ixzz39ViS0wcp>

<sup>27</sup> <http://www.aerioattikis.gr/default.aspx?pid=34&la=1&artid=89>

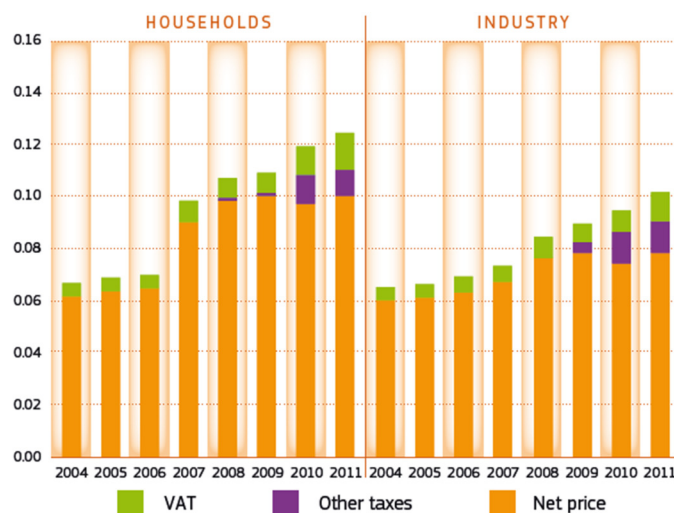
<sup>28</sup> energypress.gr, 30-6-2014, Ιδιωτικοποίηση σημαίνει ακριβότερο ρεύμα», <http://www.energypress.gr/news/diwtikopoihsh-shmainei-akribotero-reyma>: Τα τελευταία τρία χρόνια επιδοτήθηκαν οι ιδιώτες ηλεκτροπαραγωγοί από Φ.Α. με 1,2 δισ. (!) μέσω του ΜΑΜΚ (Μηχανισμός Ανάκτησης Μεταβλητού Κόστους) και των ΑΔΙ (Αποδεικτικά Διαθεσιμότητας Ισχύος) για να είναι σε αναμονή λειτουργίας!!!

<sup>29</sup> energypress.gr, 25-7-2014, «Ενισχύσεις 140 εκατ. ευρώ ως το 2020 μέσω αντιστάθμισης στις βιομηχανίες»: Με τροπολογία που κατέθεσε το μεσημέρι της Παρασκευής στο νομοσχέδιο του ΥΠΕΚΑ "Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής και Θεσσαλονίκης, οι ενεργοβόρες βιομηχανίες θα εισπράξουν μέχρι το 2020 κρατικές επιδοτήσεις συνολικού ύψους 140 εκατ. ευρώ. Γίνεται πράξη έτσι ένα χρόνο αιτήμα των εγχώριων βιομηχανιών που πιέζουν για μείωση του ενεργειακού τους κόστους, επισημαίνοντας ότι διαφορετικά τα λουκέτα στα ενεργοβόρα εργοστάσια και οι απολύσεις θα είναι αναπόφευκτες.

<sup>30</sup> 902.gr, 19-9-2013 «ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ. Μειώνει 18% την τιμή ηλεκτρικού ρεύματος στις βιομηχανίες η συγκυβέρνηση», <http://www.902.gr/eidisi/politiki/27073/meionei-18-tin-timi-ilektrikoy-revmatos-stis-viomihanies-i-sygkyvernisi>

<sup>31</sup> ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 6-3-2014, «Η Κομισιόν απειλεί με μπλόκο τη μείωση τιμής ρεύματος της ΔΕΗ προς τη βιομηχανία»,

### Electricity - Retail prices in Greece (in €/kWh)



Source: Eurostat

Πηγή: 2011 - Energy markets in the EU<sup>32</sup>

Η ανάγνωση του παραπάνω διαγράμματος πιστεύουμε πως γίνεται σημαντική αν λάβουμε υπόψη τα παρακάτω σημεία:

- Τα τιμολόγια του εγχώριου βιομηχανικού ρεύματος δε βρίσκονται σε σημαντική απόκλιση από τα αντίστοιχα του μέσου όρου της ΕΕ. Οι τιμές στην Ελλάδα για τους βιομηχανικούς καταναλωτές παραμένουν χαμηλότερες σε σχέση με το μέσο όρο τιμών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των «28» και ακόμη περισσότερο έναντι του μέσου όρου τιμών των χωρών της Ευρωζώνης των «17», με βάση τα στοιχεία της Eurostat για το πρώτο εξάμηνο 2013<sup>33</sup>. Μπορούμε από το παρελθόν να θυμηθούμε την εξαιρετικά χαμηλή τιμή της kWh της παλιάς ΔΕΗ για την ΠΕΣΙΝΕ, αλλά και την κάτω του κόστους πώλησης της στους πελάτες 150KV και άλλες πρακτικές που ούτε και σήμερα αποκλείονται από την Ε.Ε..
- Το μεγαλύτερο μέρος της βιομηχανίας είναι ιδιωτική – δεν είναι ούτε δημόσια, ούτε αποτελεί λαϊκή περιουσία. Είναι ενδεικτικό το παράδειγμα με τις χαλυβουργίες (π.χ. Αλουμίνιον της Ελλάδος, Χαλυβουργική (συμφερόντων Αγγελόπουλου), Χαλυβουργία Ελλάδας (ομίλου Μάνεση<sup>34</sup>)): Είχαμε μείωση της παραγωγής στον κλάδο των κατασκευών, γιατί έργα που αφορούν κοινωνικές ανάγκες (π.χ. αντισεισμική θωράκιση, αντιπλημμυρική προστασία) ΔΕΝ αποτελούν σημερινή προτεραιότητα. Όλοι γνωρίζουμε πόσο σημαντικά και απολύτως αναγκαία είναι αυτά τα έργα. Επίσης ο κλάδος των ναυπηγείων, και γενικότερα των μεταφορικών μέσων, βρίσκεται σε πορεία συρρίκνωσης πριν από την εκδήλωση της κρίσης, παρά τις μεγάλες κοινωνικές ανάγκες που υπάρχουν για

<http://www.kathimerini.gr/756731/article/oikonomia/epixeirhseis/h-komision-apeilei-me-mploko-th-meiwsh-timhs-revmatos-ths-deh-pros-th-viomhxania>:

Τα μέτρα για τη μείωση του κόστους ρεύματος αποτιμήθηκαν από τη βιομηχανία ως θετικά και ήδη η Σιδενόρ ανακοίνωσε χθες ότι προχωράει σε νέα επένδυση ύψους 10 εκατ. ευρώ στο εργοστάσιο της Θεσσαλονίκης. Επιπλέον, η εταιρεία ανακοίνωσε ότι θα μελετηθεί πιθανή αύξηση των βαρδιών για τη λειτουργία του εργοστασίου της Θεσσαλονίκης και τα Σαββατοκύριακα. [...] Ως ένδειξη για τη βούληση της πολιτείας να αντιμετωπίσει ουσιαστικά και συνολικά το μείζον πρόβλημα του υψηλού κόστους ενέργειας στη χώρα, βλέπει τα μέτρα που ανακοινώθηκαν πρόσφατα (μείωση της τιμής φυσικού αερίου και τιμολογίων ΔΕΗ υψηλής τάσης) η ΕΒΙΚΕΝ.

<sup>32</sup> [http://ec.europa.eu/energy/observatory/annual\\_reports/annual\\_reports\\_en.htm](http://ec.europa.eu/energy/observatory/annual_reports/annual_reports_en.htm)

<sup>33</sup> Energypress.gr, 27-01-2014, «Έντονες οι αποκλίσεις τιμών του βιομηχανικού ρεύματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση», <http://www.energypress.gr/news/timologia/Entones-oi-apokliseis-timwn-toy-biomhhanikoy-revmatos-sthn-Eyropaikh-Enwsh>

<sup>34</sup> Γνωστή από την ηρωική 9μηνη απεργία στο εργοστάσιο του Ασπροπύργου. Στη Χαλυβουργία είναι που επιχειρήθηκε πρώτα να περάσουν τα μέτρα μείωσης μισθών, το μειωμένο ωράριο, η απελευθέρωση των απολύσεων κ.α..



ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες. Έτσι δεν στηρίζεται, αφενός, η διαφοροποίηση των παραγόμενων εμπορευμάτων (π.χ. παραγωγή λαμαρίνας και όχι μόνο μπετόβεργας για τα οικοδομικά - κατασκευές) και αφ' ετέρου η παραγωγή φθηνής εγχώριας πρώτης ύλης (σκραπ) για τις χαλυβουργικές μονάδες, από τα διαλυτήρια των πλοίων<sup>35</sup>.

- Οι βιομηχανίες μετακυλύουν τα κόστη παραγωγής, υποθέτουμε και το κόστος της ενέργειας, σε μία μάλιστα περίοδο που ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους ομίλους είχε ενταθεί και είχαν επικράτησαν λίγοι, που μπορούσαν να ελέγχουν τις τιμές. Οι λόγοι δεν σχετίζονται μόνο (ίσως ούτε κύρια) με το θέμα της τιμής ενέργειας, όπως επιδιώκεται να παρουσιαστεί και αυτό μπορούμε να το συμπεράνουμε από τις πολυάριθμες καταγγελίες για την ύπαρξη ολιγοπωλίου. Μέσα στην κρίση (από το 2008) οι τιμές των δομικών υλικών ήταν σε μόνιμη άνοδο ενώ ο κλάδος της οικοδομής και των κατασκευών μειώνονταν κατακόρυφα (β.λ. ενδεικτικά τα πολυάριθμα δελτία τύπου του ΤΕΕ<sup>36</sup>). Μπορούμε επίσης να θυμίσουμε ότι οι έρευνες των καταγγελιών για καρτέλ στα δομικά υλικά δεν προχώρησαν.....το θέμα θεωρήθηκε σύνθετο (σύνθετη γραμμή παραγωγής)
- Κάποια από τα παραπάνω πιστεύουμε πως επιβεβαιώνονται, εμμέσως, από την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον 1/2014: «Τιμές και κόστος ενέργειας στην Ευρώπη», αν και θα ήταν σκόπιμο να βρεθούν πιο σχετικές πηγές πληροφόρησης: Τα επίπεδα παραγωγής ακολουθούν πτωτική τάση από το 2008. Ωστόσο, στο στάδιο αυτό δεν είναι δυνατόν να αποδοθεί αυτό μόνο στις τιμές της ενέργειας. Ο κλάδος της μεταποίησης στην ΕΕ βρίσκεται εδώ και δεκαετίες σε διαδικασία αναδιάρθρωσης με στόχο τη μείωση της ενεργειακής έντασης και την υψηλότερη προστιθέμενη αξία της παραγωγής και το γεγονός αυτό έχει μετριασει την αύξηση των τιμών ενέργειας. Επιπλέον, πολλοί άλλοι παράγοντες, όπως π.χ. το κόστος της εργασίας και η ελκυστικότητα των αγορών εκτός ΕΕ, έχουν συμβάλει στο να κατευθύνονται οι επενδύσεις στις αγορές αυτές. Στην παγκόσμια αγορά στράφηκαν ακόμη και για επενδύσεις σε τοπικές βιομηχανίες, όπως εκείνες που παράγουν οπτόπλινθους και κεραμίδια στέγης. Οι ενεργοβόρες βιομηχανίες υπόκεινται, λέει η ανακοίνωση, επίσης στον διεθνή ανταγωνισμό και πρέπει να αποφασίσουν αν θα επενδύσουν στην Ευρώπη ή σε χώρες του εξωτερικού με περισσότερο υποσχόμενο δυναμικό αγοράς. (σελ. 17)

Οι εργαζόμενοι πρέπει να δούμε το σύνολο της πολιτικής που στέκει απέναντι στην ικανοποίηση των σύγχρονων αναγκών μας σε κοινωνικά αγαθά κάθε είδους και να αποφευχθούν οι αναβολές π.χ. ας μειωθεί κι άλλο το ρεύμα για τους βιομηχάνους, ας δοθούν κι άλλες φοροαπαλλαγές, ας μειωθούν οι μισθοί, ας περάσει η εκ περιτροπής εργασία, οι ελαστικές μορφές απασχόλησης και άλλα στο όνομα της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας. Ανάλογη στάση αποτελεί σοβαρή οπισθοχώρηση, με σωρευτικές επιπτώσεις στο παρόν και το μέλλον κάθε εργαζόμενου.

## Προμήθεια φυσικού αερίου στην Ελλάδα

Οι μακροχρόνιες συμβάσεις προμήθειας φυσικού αερίου της ΔΕΠΑ Α.Ε. αφορούν προμήθεια από:

- Τη Ρωσία (Gazprom), μέσω αγωγών μεταφοράς αερίου με σημείο παραλαβής τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα (Προμαχώνας). Η εισαγωγή του άρχισε τον Σεπτέμβριο του

<sup>35</sup> <http://www.rizospastis.gr/wwwengine/page.do?publDate=1/3/2014&id=15027&pageNo=7&direction=1>

<sup>36</sup> Δελτία Τύπου ΤΕΕ: «Οι αυξήσεις στα δομικά υλικά «γονατίζουν» την οικοδομή. Ως 70% η αύξηση της τιμής του χάλυβα οπλισμού από τις αρχές του χρόνου» ημερομηνίας 13 Ιουνίου 2008, «Νέα αύξηση στις τιμές του Σιδήρου! Τι κάνει η Επιτροπή Ανταγωνισμού;» ημερομηνίας 28 Ιανουαρίου 2011, «Η οικοδομική δραστηριότητα μειώνεται το κόστος των υλικών κατασκευής αυξάνεται υπέρμετρα» ημερομηνίας 18 Μαρτίου 2011, «Κύριε Δασκαλόπουλε, συμφωνείτε να γίνει δημοψήφισμα για πλαφόν στις τιμές των δομικών υλικών; Νέα αύξηση στις τιμές των δομικών υλικών για κατοικίες παρά την κατάρρευση της οικοδομικής δραστηριότητας» ημερομηνίας 1η Ιουνίου 2011, «Και νέα αύξηση στο κόστος κατασκευής κατοικιών λόγω υλικών με το κόστος εργασίας μηχανικών και άλλων εργαζομένων να εκμηδενίζεται και την οικοδομική δραστηριότητα σε πλήρη κατάρρευση» ημερομηνίας 22 Ιουλίου 2011.

1996. Το συμβόλαιο της ΔΕΠΑ με τη Gazprom εξασφαλίζει μέχρι 2.8 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα (Nm<sup>3</sup>) αερίου ετησίως, τουλάχιστον έως το 2016<sup>37</sup>.

- Την Αλγερία (Sonatrach), σε υδροποιημένη μορφή (LNG), με ειδικό δεξαμενόπλοιο στις εγκαταστάσεις αποθήκευσης της νήσου Ρεβουθούσας, στον κόλπο των Μεγάρων. Η εισαγωγή του άρχισε το 2000. Το συμβόλαιο με τη Sonatrach εξασφαλίζει τουλάχιστον μέχρι 0.7 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ανά έτος έως το 2021<sup>22</sup>. Να σημειωθεί πως το υδροποιημένο αέριο είναι ακριβότερο.
- Την Τουρκία (τουρκική Botas), από όπου προμηθεύεται αέριο προελεύσεως Αζερμπαϊτζάν. Ο διασυνδεδημένος αγωγός Τουρκίας-Ελλάδος λειτουργεί από το 2007 και μεταφέρει Κασπιακό/Αζέρικο αέριο μέσω Τουρκίας, στην Ελλάδα. Το συμβόλαιο με την τουρκική BOTAS αφορά την προμήθεια μέχρι 0.7 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα αερίου ετησίως έως το 2021<sup>22</sup>.
- Τον Σεπτέμβριο του 2013 υπογράφεται συμφωνία με την κρατική αζερική εταιρεία SOCAR και την Κοινοπραξία του Σαχ Ντενιζ, για την προμήθεια αερίου που θα προκύψει από την ανάπτυξη και εκμετάλλευση του κοιτάσματος του ΣαχΝτενιζ 2 στο Αζερμπαϊτζάν. Η συμφωνία είναι 25ετούς διάρκειας ενώ οι πρώτες ποσότητες αερίου αναμένονται να παραδοθούν το 2019<sup>38, 39</sup>.

Οι μακροχρόνιες συμβάσεις, όπως αυτή με την Gazprom, έχουν ρήτρα take or pay, που προβλέπει ότι η ΔΕΠΑ θα πρέπει να αποπληρώνει συγκεκριμένες ποσότητες αερίου ανεξάρτητα από το αν τις καταναλώνει, για το λόγο αυτό όπως και της μεταφοράς μέσω αγωγών αυτά τα συμβόλαια είναι πιο συμφέροντα.

Με μία διακύμανση για το 2009 και 2010 η προμήθεια φυσικού αερίου αυξάνει σταθερά (σχετικά με τη μείωση για το 2009 βλ. παρουσίαση ΔΕΣΦΑ<sup>40</sup>), όμως με το ποσοστό του ρωσικού αερίου να μειώνεται. Το μερίδιο αυτό, μειώνεται και σε απόλυτα μεγέθη (με κάποιες διακυμάνσεις) από το 2007, π.χ. τα μεγέθη για το 2012 είναι συγκρίσιμα με αυτά του 2005 (Ιστορικά δεδομένα για την παροχή Φυσικού Αερίου στην Ελληνική Αγορά (ΔΕΣΦΑ<sup>30</sup>)).

Αξίζει να σημειωθεί ότι:

- Το 2001 σε αίτημα της ΔΕΠΑ για επιπλέον ποσότητα φυσικού αερίου η Gazprom παρέπεμψε στον συνεταιίρο της στην Ελλάδα<sup>41</sup>. Ας σημειωθεί ότι η ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS (όμιλος Κοπελούζου) έχει εξασφαλίσει από την GAZPROM σημαντικές ποσότητες φυσικού αερίου επιπλέον αυτών που έχει συμβολαιοποιήσει η Δημόσια Επιχείρηση Αερίου της Ελλάδος (ΔΕΠΑ).<sup>42</sup>

<sup>37</sup> <http://www.depa.gr/content/article/002003006/160.html>

<sup>38</sup> <http://www.depa.gr/content/article/002001008/64.html>

<sup>39</sup> ΔΕΠΑ Α.Ε., «Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις για τη χρήση από 1η Ιανουαρίου 2013 έως 31η Δεκεμβρίου 2013 σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς»

<sup>40</sup> Αίτια της μείωσης κατανάλωσης κατανάλωσης φ.α. το 2009 (σύμφωνα με τον ΔΕΣΦΑ):

- Αυξημένη χρήση πετρελαίου λόγω μειωμένων τιμών (το φυσικό αέριο ήταν ακριβότερο από το πετρέλαιο στις αρχές του 2009 λόγω της καθυστερημένης προσαρμογής της τιμής του φυσικού αερίου οι τιμές του φ.α. εξαρτώνται από τη μέση τιμή των τιμών πετρελαίου του προηγούμενου έτους)
- Πτώση της κατανάλωσης του βιομηχανικού αερίου λόγω οικονομικής κρίσης
- Αυξημένη χρήση λιγνίτη και υδροηλεκτρικών από ΔΕΗ
- Ιαν Μάρ. εκτός η AdG και Ιαν . - Απρ. εκτός η ΕΝ.ΘΕΣ.
- Ήπια καιρικά φαινόμενα , ζεστός χειμώνας και ήρεμο καλοκαίρι

[http://library.tee.gr/digital/m2411/m2411\\_maroulis.pdf](http://library.tee.gr/digital/m2411/m2411_maroulis.pdf)

<sup>41</sup> «Πάρτε από τον Κοπελούζο!», Ριζοσπάστης, 19-12-2001,

<http://www1.rizospastis.gr/story.do?id=1079138&publDate=19/12/2001>: Στην «Προμηθεάς Γκαζ» και τον συνεταιίρο τους Κοπελούζο, παραπέμπουν οι Ρώσοι τη Δημόσια Επιχείρηση Αερίου (ΔΕΠΑ), που ζητεί επιπλέον ποσότητες φυσικού αερίου. Στο πρόσφατο αίτημα της ΔΕΠΑ για την αύξηση των δυνατοτήτων προμήθειας φυσικού αερίου κατά 1 δισεκατομμύριο κυβικά μέτρα, οι Ρώσοι, αξιοποιώντας τις ετεροβαρείς για τα συμφέροντα του ελληνικού δημόσιου συμφωνίες, που υπέγραψαν οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, προτείνουν στη ΔΕΠΑ να αγοράζει φυσικό αέριο από τον Κοπελούζο!

<sup>42</sup> <http://www.copelouzos.gr/naturalGas/>

- Τον Απρίλιο του 2008, η Botas υπέβαλε αίτημα για την αναθεώρηση της τιμής-προμήθειας φυσικού αερίου, στη βάση αντίστοιχου αιτήματος των πρωτογενών προμηθευτών αερίου. Επίσης, έθεσε και θέμα αναδρομικής αναθεώρησης της λεγόμενης παραμέτρου «Κ» για τη διαμόρφωση της τελικής τιμής πώλησης του αερίου στη ΔΕΠΑ. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι η αναθεώρηση του Κ ισχύει όχι από τον Απρίλιο του 2008 αλλά από τις 15 Σεπτεμβρίου 2009. Το Δικαστήριο επίσης αποφάσισε ότι προκειμένου οι εκάστοτε αναθεωρήσεις να είναι δίκαιες και εύλογες θα πρέπει να βασίζονται τόσο στις αλλαγές της αζέρικηστιμής αερίου (Pc) όσο και στις αλλαγές σε θεμελιώδεις παραμέτρους της αγοράς, ειδικότερα σε αλλαγές στις τιμές του φυσικού αερίου στις Ευρωπαϊκές αγορές, χωρίς να δώσει περισσότερες διευκρινίσεις. Η έκδοση τελικής απόφασης με συγκεκριμένες τιμές για την παράμετρο Κ αναμένεται εντός του 2014<sup>43</sup>.
- Το 2012 η Botas είχε παρακρατήσει αζέρικο αέριο που προοριζόταν μέσω του τουρκικού δικτύου για την ελληνική αγορά<sup>44</sup>. Για τις απαιτήσεις της ΔΕΠΑ αναφορικά με τις ελλειμματικές παραδόσεις αερίου αναμένεται η απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου.

Η ΔΕΠΑ προμηθεύεται και ποσότητες υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) από την παγκόσμια ευκαιριακή (spot) αγορά<sup>45</sup>. Τέλος, από το 2010 έχουν ενεργοποιηθεί νέοι χρήστες που χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις της Ρεβυθούσας του ΔΕΣΦΑ για την αεριοποίηση ποσοτήτων υγροποιημένου φυσικού αερίου για την τροφοδότηση πελατών τους. Το πρώτο ιδιωτικό φορτίο (Μυτιληναίου ή ΜότορΟϊλ, συμφερόντων Βαρδινογιάννη. Οι δύο είναι εξάλλου συνδεδεμένοι) νέου Χρήστη εκφορτώθηκε στον τερματικό σταθμό της Ρεβυθούσας τον Μάιο του 2010,<sup>46, 47, 48, 49</sup>.

Οι άδειες που έχουν ζητηθεί για την προμήθεια φυσικού αερίου είναι δημοσιευμένες από τη ΡΑΕ<sup>50</sup> όπως και το μητρώο αδειών που έχει εκδοθεί<sup>51</sup> (29/08/2014)

<sup>43</sup> ΔΕΠΑ, «Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις για τη χρήση από 1η Ιανουαρίου 2013 έως 31η Δεκεμβρίου 2013 σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς», σελ 66.

<sup>44</sup> ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 17.12.2013, «Παραμένει σε κατάσταση συναγερμού το σύστημα φυσικού αερίου της Ελλάδας» <http://www.kathimerini.gr/506430/article/oikonomia/epixeirhseis/paramenei-se-katastash-synaqermoy-to-systhma-fysikoy-aerioy-ths-elladas>

<sup>45</sup> <http://www.depa.gr/content/article/002003006001/186.html>

<sup>46</sup> ΤΟ ΠΟΝΤΙΚΙ, 1-2-2010, «Παρέμβαση Εισαγγελέα... για την «μάχη της Ρεβυθούσας»», <http://www.topontiki.gr/article/3148/>

<sup>47</sup> «Σύγκρουση Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας-ΔΕΣΦΑ για το LNG σε Ρεβυθούσα», ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 13-01-2010, <http://www.kathimerini.gr/381741/article/oikonomia/epixeirhseis/syakroysh-ry8mistikhs-arxhs-energeias-desfa-gia-to-lng-se-revythoussa>

<sup>48</sup> ΔΕΣΦΑ: «ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ (ΔΕΣΦΑ)

Οι προοπτικές του ΔΕΣΦΑ στο νέο περιβάλλον της αγοράς φυσικού αερίου», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 8 Φεβρ. 2013,

<https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ecn.aueb.gr%2FGraduatePrograms%2FHmerida-Paparsenos.ppt&ei=aH3XU53EMlaIQWhkIBo&usq=AFQjCNG3Em9uxUDPBiXImkRTR1n9V8I0dg&bvm=bv.71778758.d.d2k&cad=rja>

<sup>49</sup> ΑΥΓΗ, 21-5-2014, «Ενίσχυση της αγοράς φυσικού αερίου με τη νέα αναβάθμιση της Ρεβυθούσας»,

<http://www.avgi.gr/article/2698649/desfa-enisxusi-tis-agoras-fusikou-aerioy-me-ti-nea-anabathmisi-tis-rebuthousas>

Ήδη ανακοινώθηκε η έναρξη των εργασιών της κατασκευής της τρίτης δεξαμενής στον σταθμό υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) στη Ρεβυθούσα, με την προσθήκη της οποίας ο αποθηκευτικός χώρος του σταθμού θα αυξηθεί κατά 73% και θα είναι εφικτή η δυνατότητα εισαγωγής από περισσότερους χρήστες του συστήματος, ενώ θα αυξηθεί ο χρόνος προσωρινής αποθήκευσης ΥΦΑ πέραν των 18 ημερών που ισχύει έως σήμερα

<sup>50</sup> ΡΑΕ,

[http://www.rae.gr/site/file/system/docs/natural\\_gas/doc2;jsessionid=676bf32264ee755223dd216187f4b75d178c147d3eb01f64647d4e024100ec1a.e38OchqPa34Na40LaN4Sahylax0Re6fznA5Pp7ftolbGmkTy](http://www.rae.gr/site/file/system/docs/natural_gas/doc2;jsessionid=676bf32264ee755223dd216187f4b75d178c147d3eb01f64647d4e024100ec1a.e38OchqPa34Na40LaN4Sahylax0Re6fznA5Pp7ftolbGmkTy)

<sup>51</sup> ΡΑΕ,

[http://www.rae.gr/site/file/system/docs/natural\\_gas/02112012;jsessionid=e78b65d9e22ea74da906d3c1cc675209b25467046ad7b35b48793fad7f0c96e8.e38OchqPa34Na40LaN4Sahylax0Re6fznA5Pp7ftolbGmkTy](http://www.rae.gr/site/file/system/docs/natural_gas/02112012;jsessionid=e78b65d9e22ea74da906d3c1cc675209b25467046ad7b35b48793fad7f0c96e8.e38OchqPa34Na40LaN4Sahylax0Re6fznA5Pp7ftolbGmkTy)

## Έργα μεταφοράς εντός και εκτός Ελλάδας

Η πολιτική ανάπτυξης της σημερινής υποδομής φυσικού αερίου έχει, σύμφωνα με το ΥΠΕΚΑ, τρεις πτυχές (ΥΠΕΚΑ<sup>52</sup>, σελ. 6-7):

- Παροχή φυσικού αερίου στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως στην Αττική, το κέντρο της οικονομικής παραγωγής (που περιελάμβανε και δύο ενεργειακά κέντρα ηλεκτροπαραγωγής) και οικιστικής ανάπτυξης.
- Ασφάλεια εφοδιασμού της χώρας και διαφοροποίηση πηγών: Κατασκευή του κεντρικού (κάθετου) αγωγού της Ρεβυθούσας και του άξονα προς Κήπους
- Κατασκευή άλλων δικτύων Υψηλής Πίεσης που απέχουν σημαντικά από το υφιστάμενο ΕΣΦΑ, εφόσον συνδέονται με την τροφοδοσία μονάδων Ηλεκτροπαραγωγής με καύσιμο Φυσικό Αέριο, καθώς η κατανάλωσή τους διασφαλίζει – έως έναν βαθμό – την οικονομική εφικτότητα των έργων. Παράλληλα, προβλέπεται η τροφοδότηση όλων των αστικών και βιομηχανικών περιοχών της ηπειρωτικής Ελλάδας κατά μήκος της οδευσης του κεντρικού αγωγού και των κλάδων του.



Πηγή: ΔΕΣΦΑ

Ο ΔΕΣΦΑ έχει σχεδιάσει συμμετοχή σε έργα υποδομών και για τη μεταφορά φυσικού αερίου στην Ευρώπη<sup>53</sup>.

- **Έργο South Stream.** Λειτουργία της κοινής εταιρείας ΔΕΣΦΑ - Gazprom, South Stream Hellas A.E., από τον Ιούνιο του 2010. Η μελέτη σκοπιμότητας και η προκαταρκτική περιβαλλοντική εξέταση έχουν ολοκληρωθεί για το τμήμα στην Ελλάδα. Η GAZPROM δίνει χρονική προτεραιότητα για την κατασκευή της βόρειας διαδρομής. Η κατασκευή της νότιας διαδρομής θα αποφασιστεί αργότερα. Όμως αν δούμε τις εξελίξεις στη Βουλγαρία (ακυρώθηκε με πίεση της Ε.Ε.) μπορούμε να εκτιμήσουμε πως το έργο δεν θα υλοποιηθεί.
- Ανάπτυξη της υποδομής του ΕΣΦΑ στη **Βόρεια Ελλάδα σχετικά με τη μεταφορά του φυσικού αερίου της Κασπίας στην Ευρώπη.** Η μελέτη Βασικού Σχεδιασμού του αγωγού Κομοτηνή - Θεσπρωτία έχει ολοκληρωθεί στο πλαίσιο του έργου ITGI (Μαρ.

<sup>52</sup>ΥΠΕΚΑ, Μάρτιος 2012, «ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ. Οδικός χάρτης για το 2050», σελ. 6-7

<sup>53</sup>ΔΕΣΦΑ (παρουσίαση) [http://library.tee.gr/digital/m2411/m2411\\_maroulis.pdf](http://library.tee.gr/digital/m2411/m2411_maroulis.pdf)



2012). Η Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Εξέταση έχει εγκριθεί από το αρμόδιο υπουργείο τον Δεκέμβριο του 2010. Μετά την απόφαση της Κοινοπραξίας του ShahDeniz II, ο ΔΕΣΦΑ βρίσκεται στη διαδικασία αξιολόγησης της συνεργασίας με τον TAP.

- **Υπόγεια αποθήκη στη Νότια Καβάλα.** Ο ΔΕΣΦΑ παρακολουθεί τις εξελίξεις για μια πιθανή συμμετοχή ή συνεργασία του με/στο αδειοδοτούμενο σχήμα. Σύζευξη με το Σταθμό ΥΦΑ Ρεβυθούσας για τη μείωση των αντίστοιχων τιμολογίων.
- Διασύνδεση με τις γειτονικές χώρες. Συνεργασία με την ομόλογη εταιρεία της Βουλγαρίας για την **ανάπτυξη αντίστροφης ροής μεταξύ Ελλάδας - Βουλγαρίας (Φυσική και Εικονική).** Ο Κώδικας Διαχείρισης ΕΣΦΑ επιτρέπει την πλήρη χρήση των εικονικών αντίστροφων ροών (ροές backhaul - swaps). Οι μελέτες σκοπιμότητας και βασικού σχεδιασμού για τις φυσικές αντίστροφες ροές με τη Βουλγαρική εταιρεία έχουν ολοκληρωθεί ή είναι υπό ανάπτυξη.
- **3<sup>η</sup> Αναβάθμιση του Τερματικού Σταθμού της Ρεβυθούσας.** Ήδη ανακοινώθηκε η έναρξη των εργασιών της κατασκευής της τρίτης δεξαμενής, με την προσθήκη της οποίας ο αποθηκευτικός χώρος του σταθμού θα αυξηθεί κατά 73% και θα είναι εφικτή η δυνατότητα εισαγωγής από περισσότερους χρήστες του συστήματος, ενώ θα αυξηθεί ο χρόνος προσωρινής αποθήκευσης ΥΦΑ πέραν των 18 ημερών που ισχύει έως σήμερα
- **Υποδομές ΕΣΦΑ με στόχο την εκμετάλλευση της διαθεσιμότητας φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο** (Ισραήλ, Κύπρος, άλλες χώρες της Μέσης Ανατολής).

Εντός του 2013 ξεκίνησε η διαδικασία ιδιωτικοποίησης του ΔΕΣΦΑ για την εξαγορά ποσοστού 66% των μετοχών της από την αζέρικη εταιρία πετρελαίου SOCAR<sup>54</sup>.

Επίσης η ΔΕΠΑ σχεδιάζει και μετέχει στα παρακάτω:

- **Την εγκατάσταση πλωτού σταθμού υδροποιημένου φυσικού αερίου στον κόλπο της Καβάλας.** Το συγκεκριμένο σχέδιο είναι γνωστό με την ονομασία **Aegean LNG** και σε συνδυασμό με τον διασυνδετήριο αγωγό Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB) προσφέρει δυνατότητα για τη μεταφορά αερίου προς τη Βόρεια Ελλάδα και προς τα Βαλκάνια.
- Μαζί με την ιταλική EdisonSpa (50%) και συστήνοντας την εταιρεία ΥΑΦΑ ΠΟΣΕΙΔΩΝ, μελέτη, κατασκευή και λειτουργία του **υποθαλάσσιου διασυνδετήριου αγωγού φυσικού αερίου Ελλάδας-Ιταλίας (IGI)**, καθώς και των χερσαίων εγκαταστάσεων του, δηλαδή των σταθμών Μέτρησης και Συμπίεσης. Το έργο φαίνεται να σταματάει λόγω TAP.
- Συστήνοντας την εταιρία Interconnector Greece Bulgaria AD (ICGB AD), όπου μετέχουν ισομερώς η ΥΑΦΑ ΠΟΣΕΙΔΩΝ και η BULGARIAN ENERGY HOLDING EAD (BEH) EAD, **μελέτη και κατασκευή του νέου αγωγού διασύνδεσης μεταξύ της Ελλάδας και της Βουλγαρίας, που θα αποτελέσει μέρος του αγωγού IGI**, δίνοντας τη δυνατότητα πρόσβασης στη Βουλγαρία και άλλες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης σε νέες πηγές προμήθειας φυσικού αερίου. Η κατασκευή του αγωγού εκτιμούνταν ότι θα ολοκληρωθεί εντός του 2015 προκειμένου να τεθεί σε εμπορική λειτουργία στα τέλη του ίδιου έτους. Το έργο περιπλέκεται.

Σχέδια για υποδομές υπάρχουν και από άλλες εταιρίες, όπως της εταιρείας GASTRADE AE (συμφερόντων ομίλου Κοπελούζου) για τερματικό σταθμό LNG<sup>55, 56</sup> στην Αλεξανδρούπολη, στα πλαίσια της διάθεσης ρώσικου φυσικού αερίου στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια.

<sup>54</sup>ΤΑΙΠΕΔ, 21 Δεκ. 2013, «Υπεγράφη η Συμφωνία Πώλησης Μετοχών του ΔΕΣΦΑ στη SOCAR» <http://www.hrdf.com/sites/default/files/attachments/20131221-press-release-desfa-el1.pdf>

<sup>55</sup>Β.λ. και απόφαση υφυπουργού ΥΠΕΚΑ «Χορήγηση Άδειας Ανεξαρτήτου συστήματος φυσικού αερίου (ΑΣΦΑ) στην «GASTRADE A.E.» Αθήνα, 19.08.2011, Αρ. πρωτ.: 1/Α/19466

<sup>56</sup><http://www.energypress.gr/news/lng/Prasino-fws-gia-to-termatiko-LNG-ths-GASTRADE-sthn-Alexandroypolh>



## Διεθνές πλαίσιο

Το 2013 η ΔΕΠΑ και η κρατική ρωσική εταιρεία Gazprom κατέληξαν σε συμφωνία για μείωση της τάξης του 15% στην τιμή του φυσικού αερίου για οικιακούς και βιομηχανικούς καταναλωτές με αναδρομική ισχύ από 1ης Ιουλίου 2013<sup>57</sup>. Η τελική έκπτωση για τους καταναλωτές της ΔΕΠΑ περιορίζεται στο 12% κι αυτό γιατί τιμολογούνται βάσει και της τιμής του αερίου που εισάγεται από Αλγερία και από Τουρκία. Τα ποσά αυτά υπολογίζονται σε 80- 100 εκατ. ευρώ. Η ενεργοβόρος βιομηχανία όπως και οι ηλεκτροπαραγωγοί θα πάρουν απευθείας την έκπτωση από τη ΔΕΠΑ, ενώ οικιακοί καταναλωτές και μικρές επιχειρήσεις από τις τρεις ΕΠΑ. Η συμφωνία προβλέπει επίσης επέκταση της σύμβασης που έληγε το 2016 για μια δεκαετία και δυνατότητα για δύο νέες αναθεωρήσεις, με την πρώτη έπειτα από δύο χρόνια. Η ανανεωμένη σύμβαση, σύμφωνα με τη σχετική ανακοίνωση του ΥΠΕΚΑ, έχει επιπλέον μια σειρά από ευνοϊκότερες παραμέτρους πέραν της συμβατικής τιμής, όπως η μείωση του ορίου κάτω από το οποίο ενεργοποιείται η ρήτρα υποχρεωτικής παραλαβής (take or pay). Η υπογραφή της συμφωνίας αναμένεται μέχρι τα μέσα Μαρτίου 2014<sup>58</sup>.

Διαδρομή μεταφοράς αζερικού φυσικού αερίου στην Ευρώπη



Πηγή: Financial Times

καθεστώτος. Υπήρξαν συνεννοήσεις που οδήγησαν την Gazprom να μην μετάρχει<sup>59</sup>.

Η Ελλάδα συμπαρατάσσετε με τα ευρωατλαντικά σχέδια για το «Νότιο Διάδρομο» μεταφοράς φυσικού αερίου προς την ΕΕ και το Αζερμπαϊτζάν είναι βασικός υποψήφιος προμηθευτής αυτών των σχεδίων. Στην Ελλάδα ασκούνταν πιέσεις για τη ματαίωση των ρωσικών σχεδίων για το «Νότιο Διάδρομο», όπως και στην Βουλγαρία και την Ιταλία. Αντίστοιχα η Ρωσία άσκησε πιέσεις στο Αζερμπαϊτζάν και προχώρησε σε πρόταση κατάληξης του ρωσικού αγωγού στην Ιταλία, ώστε να αποδυναμώσει ορισμένες απ' τις εναλλακτικές προτάσεις του «Νότιου Διαδρόμου», που έχουν τον ίδιο προορισμό (π.χ. TAP - ITGI). Σύμφωνα με δημοσιεύματα, η απαίτηση αποτροπής του ρωσικού ελέγχου της ΔΕΠΑ συζητήθηκε και κατά την επίσκεψη της υπουργού Εσωτερικών των ΗΠΑ Χίλαρι Κλίντον το 2011 στην Ελλάδα<sup>60</sup>. Αυτό πιστοποιούν και οι συνακόλουθες εξελίξεις με τον TAP και η διαπάλη NATO - Ρωσίας για την ηγεμονία στην περιοχή των Βαλκανίων (υπάρχει σχέδιο επέκτασης του TAP προς Μαυροβούνιο - Βοσνία - Κροατία).

<sup>57</sup> ΤΕΕ, «ΠΕΡΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ», [http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teetkm/GRAFEIO\\_TYPOY/TEXNOGRAFHMA\\_2014/TEXNOGRAFHMA\\_481/TECHNO%20481%2018.pdf](http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teetkm/GRAFEIO_TYPOY/TEXNOGRAFHMA_2014/TEXNOGRAFHMA_481/TECHNO%20481%2018.pdf)

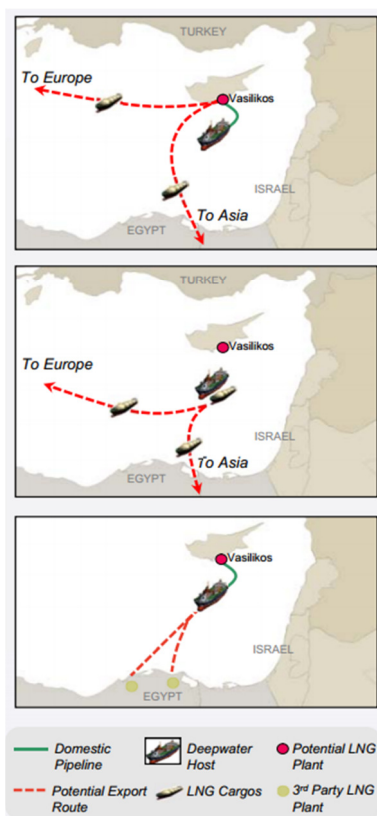
<sup>58</sup> ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 26.02.2014, «Έκλεισε η συμφωνία ΔΕΠΑ - Gazprom με μείωση 15% στην τιμή του φυσικού αερίου», <http://www.kathimerini.gr/755726/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/ekleise-h-symfwnia-depa---gazprom--me-meiwsh-15-sthn-timh-toy-fysikov-aerioy>

<sup>59</sup> nafteboriki.gr, 11 Ιουν. 2013, Κομισιόν: «Να προχωρήσει το συντομότερο η πώληση της ΔΕΠΑ «Ουδμία ανάμειξη της Επιτροπής στη διαδικασία»», <http://www.nafteboriki.gr/finance/story/663962/komision-na-proxorisei-to-suntomotero-i-polisi-tis-depa>

<sup>60</sup> <http://www.topontiki.gr/article/19790/>

Η συμφωνία αυτή ήρθε σε συνέχεια ακύρωσης πώλησης της ΔΕΠΑ Α.Ε. στη ρωσική Gazprom, διότι η αρμόδια επιτροπή ανταγωνισμού της Ε.Ε δεν θα ενέκρινε το αποτέλεσμα του ανταγωνισμού επικαλούμενη τη δημιουργία μονοπωλιακού

Στην Ανατολική Μεσόγειο<sup>61</sup>, σχηματίζονται δύο βασικοί άξονες: ο ευρωατλαντικός και ο άξονας Ρωσίας - Κίνας - Συρίας - Λιβάνου - Ιράν, με υπαρκτές αντιθέσεις και στο εσωτερικό κάθε άξονα. Μέσα στο ευρωατλαντικό πλαίσιο υπάρχουν διακριτά ανταγωνιστικά συμφέροντα, κυρίως μεταξύ ΗΠΑ και Βρετανίας, ενώ καταγράφεται η ενεργητική συμμετοχή Γερμανίας και Γαλλίας. Η συγκεκριμένη διαπάλη συνδέεται με τον αγώνα δρόμου για τον έλεγχο του Β. Ιράκ, καθώς και των ενεργειακών πηγών του Αζερμπαϊτζάν και του Τουρκμενιστάν. Συνδέεται επίσης με το συσχετισμό στα Βαλκάνια (προσανατολισμός Βουλγαρίας και Σερβίας, διεργασίες σε Κόσοβο, ΠΓΔΜ).



Οι αφρικανικές μεσογειακές χώρες συμβάλλουν στην ενεργειακή τροφοδοσία της ΕΕ με διάθεση υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) και πετρελαίου (υποθαλάσσιες συνδέσεις Αλγερίας - Τυνησίας - Ιταλίας, Αλγερίας - Μαρόκου - Ισπανίας, Λιβύης - Ιταλίας). Η σημαντικότερη αλλαγή αφορά τη Λιβύη, όπου πριν την επέμβαση η Ιταλία διασφάλιζε το 29% των συνολικών εξαγωγών πετρελαίου και η Κίνα το 13%, ενώ η Βρετανία είχε περιοριστεί στο 4%, οι ΗΠΑ στο 5% και η Γαλλία στο 14%. Τα ποσοστά αυτά θα αλλάξουν ριζικά το επόμενο διάστημα.

Από την άλλη παραμένει ανοικτό το ενδεχόμενο μεταφοράς ισραηλινού και κυπριακού φυσικού αερίου σε υγροποιημένη μορφή (LNG), αξιοποιώντας την Ελλάδα σαν κόμβο μεταφοράς, που απαιτεί μεγάλες επενδύσεις δημιουργίας σχετικής υποδομής (άνω των 10 δισ. ευρώ). Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να σημειωθούν οι σημαντικές επενδύσεις 6 ελληνικών εφοπλιστικών ομίλων σε πλοία μεταφοράς LNG που ξεπερνούν τα 5 δισ. δολάρια το 2011, καθώς και τα ισραηλινά σχέδια επενδύσεων στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης. Ωστόσο, αυτή η επιλογή δεν είναι δεδομένη για την κυβέρνηση του Ισραήλ και τους αμερικανικούς και ισραηλινούς ομίλους (NobleEnergy<sup>62</sup>, Delekgroup) που διαπραγματεύονται σαν εναλλακτικό

προορισμό την Απω Ανατολή και ιδιαίτερα την Κίνα. Επίσης, σύμφωνα με δηλώσεις του Τούρκου υπουργού Ενέργειας, Τανέρ Γιλντίζ και δημοσιεύματα του τουρκικού Τύπου (π.χ. εφημερίδα «Σαμπάχ») δεν έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο μεταφοράς ισραηλινού και κυπριακού αερίου μέσω Τουρκίας.

Ένας πιθανός προσωρινός συμβιβασμός στο μοίρασμα των πηγών ενέργειας μπορεί πιθανά να επιτευχθεί με τη συρρίκνωση ή αφαίρεση αντίστοιχων δικαιωμάτων ασθενέστερων κρατών της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας, όπως της Κύπρου, του Λιβάνου και της Παλαιστίνης. Ο γεωγραφικός άξονας Κύπρου - Καστελόριζου - Κρήτης παρουσιάζει πιθανότητες θερμού επεισοδίου για τη δημιουργία «τετελεσμένων». Η ιστορική πείρα συνηγορεί σε αυτό τον τρόπο ξαναμοιράσματος των αγορών (π.χ. πόλεμος των 6 ημερών στη Μέση Ανατολή, εισβολή «Αττίλα» στην Κύπρο, τουρκικό σχέδιο θερμού επεισοδίου στη Ρω το 2009 κλπ.).

<sup>61</sup> «Ο ενεργειακός πόλεμος στην Ανατολική Μεσόγειο», ΚΟΜΕΠ, τεύχος 1<sup>ο</sup> του 2012, <http://www.komep.gr/2012-teyχος-1/o-energeiakos-polemos-sthn-anatolikh-mesogeio>

<sup>62</sup> Noble Energy, 2013-Analyst Conference-Combined-with-BREAK-SLIDE-Appendix-Presentation, <http://www.nobleenergyinc.com/operations/eastern-mediterranean-128.html>

Οι εργαζόμενοι οφείλουμε να επαγρυπνούμε, να ενημερωνόμαστε όσο μπορούμε και σε αυτόν τον δύσκολο τομέα και μαζί με τα υπόλοιπα μαζικά κινήματα της χώρας να διεκδικούμε ειρήνη μέσα από την αλληλεγγύη των λαών στην περιοχή:

- Η Ουκρανία αποτελεί παράδειγμα χώρας όπου ΗΠΑ και Ευρωπαϊκή Ένωση, σε μια εύθραυστη και πιθανά προσωρινή συμμαχία, ανταγωνίζονται την καπιταλιστική Ρωσία για το ποιος θα καρπωθεί τα οφέλη που προσφέρουν τα αποθέματα της χώρας σε φυσικό αέριο, οι τεράστιες σημασίας δρόμοι μεταφοράς μαζί με το σημαντικό δίκτυο αγωγών της, ο αγροτικός και βιομηχανικός της τομέας. Πολύ επικίνδυνη είναι η στάση της ελληνικής κυβέρνησης στα γεγονότα της Ουκρανίας με την οποία βάζει σε δεύτερη μοίρα την ασφάλεια του ελληνικού λαού, την ειρηνική συνύπαρξή του με τους άλλους λαούς και την εθνική κυριαρχία της χώρας έναντι των συμβατικών νατοϊκών της υποχρεώσεων.
- ΗΠΑ-NATO-ΕΕ, ο ΟΗΕ αλλά και αραβικές κυβερνήσεις, κρατούν ίσες αποστάσεις ανάμεσα σε Ισραήλ και Παλαιστίνη ζητώντας ψυχραιμία και από τις δυο πλευρές, ή ακόμα χειρότερα δικαιολογούν τη νέα ισραηλινή επιθετικότητα χωρίς να παίρνουν απολύτως κανένα μέτρο για να σταματήσουν το κυριολεκτικό αιματοκύλισμα του παλαιστινιακού λαού, τους συνεχιζόμενους εποικισμούς και την καταπάτηση κάθε αυτονομίας της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας. Αυτονομία που οι ίδιοι οι Ισραηλινοί συναποφάσισαν και συνυπέγραψαν με την Παλαιστινιακή Αρχή. Μεγάλες είναι και οι ευθύνες της συγκυβέρνησης που όχι μόνο ανέχεται αυτή τη βαρβαρότητα, αλλά και συνεχίζει να προωθεί τις οικονομικές και στρατιωτικές συμφωνίες με το Ισραήλ.
- Εξελιξείς υπάρχουν και στο Β. Ιράκ....

## Εκμετάλλευση εγχώριων κοιτασμάτων

Σύμφωνα με δημοσιεύματα, ο Εθνικός Φορέας Διαχείρισης Υδρογονανθράκων όχι μόνο δε θα διεξάγει αυτοδύναμη έρευνα, αλλά δε θα μετέχει καν σε κοινοπραξία έρευνας και εκμετάλλευσης. Δε διασφαλίζονται τα συνήθη ανταλλάγματα (ενίσχυσης εγχώριας τεχνολογίας, απασχόλησης και επιστημονικής έρευνας κλπ.) ούτε καν όροι ουσιαστικού ελέγχου της δράσης των ομίλων. Η προκήρυξη διαγωνισμού που βασίζεται σε δεδομένα που παρέχουν οι ίδιοι οι διεθνείς όμιλοι αποτελεί το πιο ευνοϊκό πλαίσιο συμφωνίας για την κερδοφορία τους. Ορισμένες μέθοδοι ερευνών και παραχωρήσεων (σύμβαση μίσθωσης, *opendoor*) που προτάσσει η κυβέρνηση δε διασφαλίζουν ούτε τον ουσιαστικό έλεγχο των ερευνών ούτε καν τη δέσμευση ενός μέρους της εξόρυξης προς όφελος του ελληνικού κράτους και περιορίζονται σε κάποιο μίσθωμα και σε ορισμένα φορολογικά έσοδα.

Αυτό αποδεικνύει και το γεγονός πως από το 2011 εκκρεμεί η πολιτική απόφαση για την στελέχωση του Εθνικού Φορέα Διαχείρισης Υδρογονανθράκων. Προκηρύσσεται διεθνής διαγωνισμός με κλειστή διαδικασία και με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά σε ιδιωτική εταιρεία συμβούλων. Η εταιρεία θα αναλάβει την διαδικασία παραχώρησης εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων της χώρας και το ύψος της δαπάνης θα ανέλθει σε 950.000 ευρώ. Η συγκεκριμένη διαδικασία παραχωρείται σε ιδιώτες, δίχως κανένα έλεγχο του κράτους.

Η συγκρότηση των αντίστοιχων κρατικών φορέων άλλων ευρωπαϊκών κρατών δεν είναι συγκρίσιμη με τον ψευδεπίγραφο ελληνικό κρατικό φορέα-σφραγίδα (π.χ. Υπουργείο Ενέργειας και Πετρελαίου της Νορβηγίας, με ειδικά ξεχωριστά τμήματα για τη συμμετοχή του νορβηγικού κράτους σε πετρελαϊκές εταιρίες, για τις έρευνες πετρελαίου κ.ά.)

## Χοντρική εμπορία φυσικού αερίου

Η χοντρική εμπορία φυσικού αερίου γίνεται με 2 βασικούς τρόπους: Με αεριοποιημένο αέριο (μέσω των διαφόρων δικτύων) και με υγροποιημένο φυσικό αέριο. Οι μεγάλοι όμιλοι, όπως και η ΔΕΠΑ Α.Ε. (που λειτουργεί σε τρεις τομείς: Αγορά Φ.Α. - Χοντρική εμπορία – Κατασκευή βασικών δικτύων μέσης και χαμηλής πίεσης), καλύπτουν, προς το παρών, τις ανάγκες τους, τόσο με αέριο από τους υφιστάμενους αγωγούς ΔΕΠΑ – ΔΕΣΦΑ όσο και με φορτία LNG στις εγκαταστάσεις του ΔΕΣΦΑ στη Ρεβυθούσα.

Η ΔΕΠΑ<sup>63</sup> είναι άμεσος παροχέας φυσικού αερίου σε ηλεκτροπαραγωγούς, σε μεγάλους καταναλωτές, βιομηχανικούς κυρίως, με ετήσια κατανάλωση άνω των 10 εκατ. κυβικών μέτρων, στις υφιστάμενες Εταιρείες Παροχής Αερίου (ΕΠΑ), σε πιο μικρούς καταναλωτές (δημαρχεία, νοσοκομεία, κολυμβητήρια και θερμοκήπια, όχι σε οικιακούς καταναλωτές) σε περιοχές όπου δεν έχουν συσταθεί ΕΠΑ, στον τομέα της αεριοκίνησης, τροφοδότησης στόλου λεωφορείων ΕΘΕΛ – ΟΑΣΑ, απορριματοφόρων δήμων και οχημάτων ιδιωτικής χρήσης.

Το 2013 προχώρησε στην πράξη η απελευθέρωση και των δικτύων διανομής ιδιοκτησίας ΔΕΠΑ Α.Ε. (σε θεσμικό επίπεδο, μετά το ν. 4001/2011 η αγορά φυσικού αερίου είναι απελευθερωμένη). Λ.χ. ανακοινώθηκε ότι από την 1η Νοεμβρίου 2013 και για τους επόμενους δύο μήνες η εταιρεία ΕΛΒΑΛ Α.Ε. (αποτελεί τον κλάδο, επεξεργασίας και εμπορίας αλουμινίου της ΒΙΟΧΑΛΚΟ - Όμιλος Στασινόπουλου) θα τροφοδοτεί τις εγκαταστάσεις της στα Οινόφυτα με φυσικό αέριο που θα μεταφέρει η ίδια η εταιρία, μέσω των δικτύων διανομής ιδιοκτησίας της ΔΕΠΑ Α.Ε.<sup>64</sup> (στοιχεία για τα τέλη δεν βρέθηκαν). Ανάλογοι επιλέγοντες πελάτες μπορούν να αγοράσουν φυσικό αέριο από δημοπρασίες της ΔΕΠΑ σε ιδιαίτερα χαμηλή τιμή, αυτό προωθείται και με σχετική τροπολογία στο ν. 4011/2011<sup>65</sup>. Δυνατότητα υπάρχει για αγορά και από τη ΔΕΗ, που π.χ. είχε βρεθεί με υπόλοιπο ποσότητας, στο πλαίσιο take or pay σύμβασης της για τις μονάδες ηλεκτροπαραγωγής (το οποίο πρέπει να πουλήθηκε σε πολύ χαμηλή τιμή).

Όπως αναφέρθηκε προηγούμενα, από το 2010 έχουν ενεργοποιηθεί νέοι Χρήστες που χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις της Ρεβυθούσας. Στο πλαίσιο αυτό έχει προχωρήσει και η σύναψη συμφωνιών απ' ευθείας αγοράς και πώλησης ΥΦΑ στις εγκαταστάσεις της Ρεβυθούσας με τις οποίες δύο συμβαλλόμενα μέρη αγοράζουν και πουλάνε μεταξύ τους υγροποιημένο φυσικό αέριο σύμφωνα με ειδικές συμφωνίες, που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος μια αρχικής συμφωνίας πλαίσιο, και με τις οποίες, μεταξύ άλλων, συμφωνείται το συμβατικό τίμημα

<sup>63</sup> ΔΕΠΑ, «Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις για τη χρήση από 1η Ιανουαρίου 2013 έως 31η Δεκεμβρίου 2013 σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς», σελ. 67.

<sup>64</sup> β.λ. και Δελτίο Τύπου ΔΕΠΑ «Προχωρά η απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου στη χώρα μας», 7-11-2013, <http://www.depa.gr/press/002009001/page0.html>

<sup>65</sup> Απόσπασμα από το πρακτικό της συνεδρίασης στη Βουλή την 25/09/2014, ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΟΝΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ (αποσύρθηκε προσωρινά), <http://www.parliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/syne140925.doc>: «ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ (Υπουργός Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής): Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Θέλω να αναφερθώ στην τροπολογία που έχουμε καταθέσει με γενικό αριθμό 1846 και ειδικό αριθμό 93. Είναι πάρα πολύ σημαντική η τομή που γίνεται, εν όψει και της απελευθέρωσης της λιανικής αγοράς του φυσικού αερίου. Με αυτήν ακριβώς την τροπολογία δίνουμε τη δυνατότητα στους βιομηχανικούς πελάτες εκτός των ορίων των Εταιρειών Παροχής Αερίου Αττικής, Θεσσαλίας και Θεσσαλονίκης να συμμετάσχουν στις δημοπρασίες που κάνει η ΔΕΠΑ κάθε χρόνο για να πάρουν ποσότητες αερίου σε πολύ καλύτερες τιμές.

Αυτό γίνεται τώρα –και όχι μαζί με το νομοσχέδιο, το οποίο θα έρθει τον επόμενο μήνα- για το λόγο ότι έχει οριστεί από την Επιτροπή Ανταγωνισμού οι δημοπρασίες αυτές να γίνουν στις 15 Οκτωβρίου.

Για να δώσουμε λοιπόν αυτή τη δυνατότητα στις βιομηχανίες –ανεξαρτήτως μεγέθους, μικρές, μεσαίες, μεγάλες- που βρίσκονται για παράδειγμα στα Οινόφυτα, να συμμετάσχουν σε αυτές τις δημοπρασίες και να προμηθευτούν φθηνότερο καύσιμο.

Αυτή είναι η τροπολογία που καταθέσαμε. Νομίζω ότι αξίζει τον κόπο για να βοηθήσουμε τη βιομηχανία.»



Οι συμφωνίες πλαίσιο για την αγορά και πώληση ΥΦΑ στη Ρεβυθούσα στις οποίες μετέχει η ΔΕΠΑ μέχρι σήμερα είναι<sup>66</sup>:

- Στις 6 Σεπτεμβρίου 2012 με την Ελληνική εταιρεία «ALUMINIUM S.A.» (θυγατρική του ομίλου Μυτιλιναίος). Η σύμβαση έχει διάρκεια αορίστου χρόνου.
- Στις 2 Απριλίου 2013 με την Ελληνική εταιρεία «M&M GasCo S.A» (όμιλος Μυτιλιναίος). Η σύμβαση έχει διάρκεια αορίστου χρόνου.

Τέλος, αλλά πολύ σημαντικά, τον Δεκέμβριο του 2012 διενεργήθηκε η πρώτη Ηλεκτρονική Δημοπρασία της ΔΕΠΑ για φυσικό αέριο (συνολική ποσότητα φυσικού αερίου ύψους 365.000MWh)<sup>67</sup>. Τον Φεβρουάριο του 2013 διενεργήθηκε η δεύτερη (συνολική ποσότητα φυσικού αερίου ύψους 433.035 MWh) σε ιδιαίτερα ελκυστική τιμή, όπως αναφέρεται στο σχετικό Δελτίο Τύπου<sup>68</sup>. Στις δημοπρασίες αυτές έχουν δικαίωμα συμμετοχής: Κάτοχοι άδειας προμήθειας αερίου, Μεγάλοι (Επιλέγοντες) Πελάτες, Μη Επιλέγοντες Πελάτες δηλαδή όσοι καταναλώνουν κάτω από 100.000.000 κυβικά μέτρα φυσικού αερίου ετησίως, στις περιοχές νέων Εταιρειών Παροχής Αερίου (ΕΠΑ) σε Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία – Θράκη και Ανατολική Στερεά Ελλάδα – Εύβοια, οι Εταιρείες Παροχής Αερίου (ΕΠΑ). Οι δημοπρασίες τις ΔΕΠΑ γίνονται σε ετήσια, 3μηνιαία<sup>69</sup> και μηνιαία βάση, οι δε τιμές είναι συγκριτικά πολύ χαμηλές (κόστους ΔΕΠΑ).

## Λιανική εμπορία φυσικού αερίου

Παραφράζοντας ελαφρά ένα γνωστό απόσπασμα<sup>70</sup> μπορούμε να πούμε, εν όψει της απελευθέρωσης των αστικών δικτύων φυσικού αερίου και το διαχωρισμό της εμπορίας από τη διαχείριση δικτύων, ότι όλοι οι νόμιμοι τίτλοι του κόσμου, όσο αιώνιοι κι αν είναι, δεν μπορούν να δώσουν σε ένα ακίνητο, ακόμη και με το μεγαλύτερο συνωστισμό ενοικιαστών, τη δύναμη να εισπράξει με τα ενόικια μέσα σε πενήντα χρόνια δέκα φορές την αρχική του τιμή παραγωγής και μονάχα οικονομικοί όροι (δηλαδή τεχνητοί όροι) μπορούν να το καταφέρουν αυτό.

Ισχυρές ενδείξεις για την μελλοντική αύξηση των τιμών για τους οικιακούς καταναλωτές προσφέρουν τα διαχρονικά στοιχεία τιμών φυσικού αερίου για οικιακή χρήση στην ΕΕ. **Οι τιμές συνολικά της ενέργειας αυξήθηκαν για τα νοικοκυριά κατά 64% μεταξύ 2004 και 2012 (6,4% / έτος)**<sup>71</sup>.

<sup>66</sup> ΔΕΠΑ: «Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις για τη χρήση από 1η Ιανουαρίου 2013 έως 31η Δεκεμβρίου 2013 σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς», σελ. 72

<sup>67</sup> Δελτίο Τύπου ΔΕΠΑ: «Η πρώτη Ηλεκτρονική Δημοπρασία για φυσικό αέριο από τη ΔΕΠΑ», 28-11-2012, <http://www.depa.gr/press/002009001/page2.html>

<sup>68</sup> Δελτίο Τύπου ΔΕΠΑ: «Η δεύτερη ηλεκτρονική δημοπρασία για φυσικό αέριο από τη ΔΕΠΑ», 19-2-2013, <http://www.depa.gr/press/002009001/page1.html>

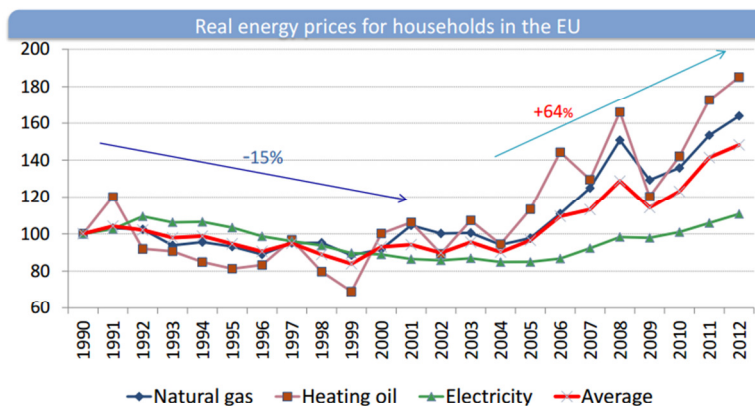
<sup>69</sup> ΔΕΠΑ, «FAQ για την 8η Δημοπρασία της ΔΕΠΑ για τους μήνες Ιούλιο - Αύγουστο – Σεπτέμβριο 2014» 2014 [http://www.depa.gr/uploads/files/8\\_dimoprasia/8%CE%B7%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%80%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%20%20%CE%A3%CF%85%CF%87%CE%BD%CE%AD%CF%82%20%CE%95%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20\(%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C\).pdf](http://www.depa.gr/uploads/files/8_dimoprasia/8%CE%B7%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%80%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%20%20%CE%A3%CF%85%CF%87%CE%BD%CE%AD%CF%82%20%CE%95%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20(%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C).pdf)

<sup>70</sup> Φ. Ένγκελς, «Για το ζήτημα της κατοικίας»

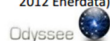
<sup>71</sup> Βάση δεδομένων ODYSSEE & MURE : This project gathers representatives from the 28 EU Member States plus Norway. It aims at monitoring energy efficiency trends and measures in Europe, using on two complementary internet databases: ODYSSEE on energy efficiency / CO2 indicators, including detailed data on energy consumption, activities and related CO2-emissions (around 1000 data series by country) and MURE on energy efficiency policy measures, including their impact (around 2000 measures).

- <http://www.odyssee-mure.eu/publications/efficiency-by-sector/household/Household-profile-5.pdf>
- <http://www.odyssee-mure.eu/publications/efficiency-by-sector/household/Household-profile-6.pdf>
- <http://www.odyssee-mure.eu/publications/efficiency-by-sector/household/Household-profile-3.pdf>



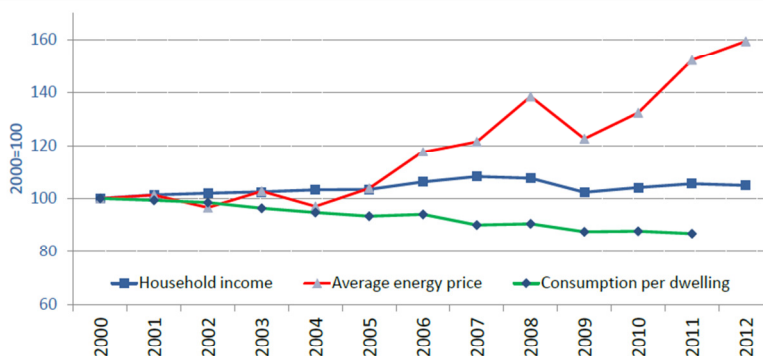


\* Price index at constant prices calculated from nominal prices for the EU (source: DG-TREN Statistical Pocketbook 2010 for 1990-2008; 2009-2012 Enerdata); average price weighted on the basis of energy market shares



Στα διαχρονικά στοιχεία για το μέσο όρο της τιμής του φυσικού αερίου στην ΕΕ των 15<sup>72</sup> μεταξύ 1997 και 2007 εμφανίζεται μεγάλη αύξηση μεταξύ 2000 και 2001 και πολύ μεγάλη από το 2004, οπότε είχε ήδη απελευθερωθεί η αγορά σε 7 χώρες<sup>73</sup>, έως το 2007 (απελευθερώθηκε σε επιπλέον 2 χώρες). Στοιχεία από το 2007 έως το 2013 στην ΕΕ των 28 και στη ζώνη του ευρώ δείχνουν επίσης πολύ μεγάλη άνοδο της μέσης τιμής για οικιακή κατανάλωση<sup>74</sup>. Σημαντικές είναι και οι διαφορές των τιμών πώλησης του φυσικού αερίου μεταξύ της βιομηχανίας και των νοικοκυριών, με τις πρώτες να είναι σημαντικά χαμηλότερες έναντι των δεύτερων<sup>75</sup> (σε κάποιες χώρες φτάνουν στο μισό), κάτι που επίσης αποτελεί ένδειξη για τις επιπτώσεις που έχει η λειτουργία της εμπονομαζόμενης «ελεύθερης αγοράς» στα οικονομικά και τη λειτουργία του εκάστοτε νοικοκυριού, ειδικά στις εμπονομαζόμενες «εξωστρεφείς» οικονομίες. Τα μεγέθη αυτά πρέπει να ειπωθούν και σε συνάρτηση με τη μείωση της οικιακής κατανάλωσης ενέργειας για θέρμανση.

Specific consumption per dwelling, energy price and income



\* Average price of gas, electricity and heating oil weighted with energy market shares (at constant prices). Income capture by private household consumption



Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής<sup>76</sup>, λέει: «Συνολικά, η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας από τα νοικοκυριά μειώθηκε κατά 1% κατά την περίοδο 2008-2011, ενώ η κατανάλωση φυσικού αερίου μειώθηκε κατά 15%. Παρά το γεγονός αυτό, το κόστος της

<sup>72</sup> Eurostat Statistical books, "Gas and electricity market statistics", 2007 edition  
[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY\\_OFFPUB/KS-GB-07-001/EN/KS-GB-07-001-EN.PDF](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GB-07-001/EN/KS-GB-07-001-EN.PDF)

<sup>73</sup> Βλ. πίνακα με έτος απελευθέρωσης στο Μαρκογιαννάκης (2012) σελ. 90 (αναφορά στο UNECE on Sustainable Energy)

<sup>74</sup> Evolution of EU28 and EA natural gas prices for household consumers, 2013  
[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics\\_explained/index.php/File:Evolution\\_of\\_EU28\\_and\\_EA\\_natural\\_gas\\_prices\\_for\\_household\\_consumers\\_2013s2.png](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/File:Evolution_of_EU28_and_EA_natural_gas_prices_for_household_consumers_2013s2.png)

<sup>75</sup> Eurostat Pocketbooks, «Energy, Transport and environment indicators», 2013 edition,  
[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY\\_OFFPUB/KS-DK-13-001/EN/KS-DK-13-001-EN.PDF](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DK-13-001/EN/KS-DK-13-001-EN.PDF)

<sup>76</sup> «Τιμές και κόστος ενέργειας στην Ευρώπη», τον 1 – 2014 (COM(2014) 21 final), σελ. 13

ενέργειας για τα νοικοκυριά έχει αυξηθεί, διότι τα χαμηλά ποσοστά ανακαίνισης μη αποδοτικών κατοικιών και τα ποσοστά αντικατάστασης μη αποδοτικού εξοπλισμού, για παράδειγμα, δεν αποδείχθηκαν επαρκή για την αντιστάθμιση των αυξανόμενων τιμών. Από τα δεδομένα όλων των κρατών μελών προκύπτει ότι το μερίδιο της ενέργειας στην κατανάλωση των νοικοκυριών αυξήθηκε κατά 15% κατά την περίοδο 2008-2012, δηλαδή από το 5,6% στο 6,4% της συνολικής κατανάλωσης. Καθώς το κόστος της ενέργειας αποτελεί συχνά σημαντικό μέρος των δαπανών των φτωχότερων νοικοκυριών, η αύξηση αυτή επιδεινώνει τις αρνητικές συνέπειες της κατανομής στα «ευάλωτα» νοικοκυριά». Από τα γραφόμενα είναι δύσκολο να βγει κάποιο νόημα, παρόλα αυτά θα επιχειρήσουμε να ερμηνεύσουμε τι λέγεται. Η ενεργειακή θωράκιση των σπιτιών δεν στάθηκε αρκετή για να αντισταθμίσει την αύξηση των τιμών. Έτσι, παρόλο που είχαμε μείωση της κατανάλωσης ενέργειας στα νοικοκυριά, η κατανάλωση ενέργειας στην πίδα των συνολικών δαπανών των νοικοκυριών αυξάνει. Αυτά στην ΕΕ. Δεν γνωρίζουμε αν το ΥΠΕΚΑ με βάση αντίστοιχες διαπιστώσεις κατέληξε στο «ωραίο» συμπέρασμα: «Ότι στην Ελλάδα παρατηρείται περιορισμένη ανάπτυξη δικτύων τηλεθέρμανσης και εγκατάστασης μονάδων συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας (ΣΗΘ), κύρια λόγω της σχετικά μικρής ζήτησης για θερμική ενέργεια (!) άρα και περιορισμένου επενδυτικού ενδιαφέροντος αλλά και της έλλειψης των σχετικών υποδομών» (σελ. 6). Να σημειωθεί ότι κάποιες μονάδες της ΔΕΗ είχαν τροποποιηθεί κατάλληλα, ώστε να καλύψουν τις θερμικές ανάγκες αστικών περιοχών με δίκτυα τηλεθέρμανσης (Πτολεμαΐδα, Κοζάνη, Αμύνταιο, Μεγαλόπολη)<sup>77</sup>, πρόκειται για δίκτυα τα οποία κατασκευάστηκαν εξ' ολοκλήρου από τη ΔΕΗ όλα τα προηγούμενα χρόνια, ενώ η μελλοντική τηλεθέρμανση της Φλώρινας με την πώληση της «μικρής ΔΕΗ», κινδυνεύει.

Η συνεισφορά του οικιακού τομέα στην κατανάλωση ενέργειας στην Ελλάδα είναι πολύ σημαντική<sup>78</sup> αφού κατά μέσο όρο από το 1995 έως το 2011 κινείται στο 25% επί του συνόλου της καταναλισκόμενης ενέργειας. Στοιχεία πριν το 1995 βρέθηκαν στην έκθεση του ΥΠΕΚΑ<sup>79</sup> (σελ 5), από όπου προκύπτει πως η συμμετοχή της οικιακής κατανάλωσης αυξάνει σταθερά από το 1990 έως το 1995. Από το 2000 και μετά (έως το 2011) είναι η σημαντικότερη ανάμεσα στη βιομηχανία, τον αγροτικό τομέα και τον τριτογενή τομέα και παραμένει σημαντικά χαμηλότερη από την κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές, που είναι η δεσπόζουσα για όλα τα έτη.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας κατανάλωσης ενέργειας στα νοικοκυριά της ΕΣΥΕ για το 2011 - 2012, οι ανάγκες ενός νοικοκυριού για θέρμανση χώρων και μαγειρέμα (χρήσεις δηλαδή στις οποίες πρέπει και να κατευθύνεται η χρήση του φυσικού αερίου) αποτελούν το 81% της συνολικής ετήσιας καταναλισκόμενης ενέργειάς του νοικοκυριού. Οι ανάγκες των νοικοκυριών σε θερμική ενέργεια είναι πολύ μεγαλύτερες στις αγροτικές περιοχές, ενώ οι ανάγκες σε ηλεκτρική ενέργεια είναι υψηλότερες σε αστικές περιοχές, με βάση την καταγεγραμμένη ετήσια κατανάλωση ενέργειας<sup>80</sup>. 23,8% της κατανάλωσης για θέρμανση το 2011-2012 καλύφθηκε με καυσόξυλα οδηγώντας πολλές πόλεις στο πρόβλημα της αιθαλομίχλης. Ο λόγος ήταν και οικονομικός, ο υψηλός φόρος στο πετρέλαιο θέρμανσης, που ανάγκασε πολλά νοικοκυριά να διακόψουν την προμήθεια πετρελαίου θέρμανσης. Ο φόρος αυτός παραμένει.

<sup>77</sup> ΥΠΕΚΑ, <http://www.ypeka.gr/rescampaign2008/sith-symparagogh-sthn-ellada.html>

<sup>78</sup> «EU energy in figures» Statistical pocketbook 2013, σελ. 180, [http://ec.europa.eu/energy/publications/doc/2013\\_pocketbook.pdf](http://ec.europa.eu/energy/publications/doc/2013_pocketbook.pdf)

<sup>79</sup> <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=Xm5Lg9NOeKg%3D&tabid=367&>

<sup>80</sup> ΕΣΥΕ, Έρευνα Κατανάλωσης Ενέργειας στα Νοικοκυριά. Περίοδοι αναφοράς για τα ενεργειακά δεδομένα είναι οι χειμερικοί (Οκτώβριος 2011 – Απρίλιος 2012) και θερινοί μήνες (Μάιος 2012 - Σεπτέμβριος 2012) καθώς και οι χειμερικοί και θερινοί -πριν τη διενέργεια της έρευνας- μήνες (Οκτώβριος 2010 - Απρίλιος 2011) και (Μάιος 2011 - Σεπτέμβριος 2011), αντίστοιχα. [http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0805/PressReleases/A0805\\_SFA40\\_DT\\_5Y\\_00\\_2012\\_01\\_F\\_GR.pdf](http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0805/PressReleases/A0805_SFA40_DT_5Y_00_2012_01_F_GR.pdf)

Η λιανική εμπορεία του φυσικού αερίου γίνεται από τις επιχειρήσεις φυσικού αερίου (ΕΠΑ, βλ. ν. 2364/95) και ξεκίνησε το 2000 σε Θεσσαλονίκη και Θεσσαλία και το 2001 στην Αττική. Η μετοχική σύνθεση των 3 ΕΠΑ είναι 51% ΔΕΠΑ, 49% ιδιώτης, ενώ το 100% του management ανήκει στους ιδιώτες, Shell για την ΕΠΑ Αττικής και ENI για την ΕΠΑ Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας.

Η οικιακή χρήση του φυσικού αερίου παραμένει πολύ χαμηλή και είναι της τάξεως του 12% για το 2011 στο σύνολο του φυσικού αερίου που εισάγει η χώρα μέσω ΔΕΠΑ (αν υποθέσουμε πως η ΕΠΑ Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας έχουν ανάλογη κατανομή κατανάλωσης με αυτήν της ΕΠΑ Αττικής για την οποία βρέθηκαν δημοσιευμένα στοιχεία του 2011). Σύμφωνα με δημοσίευμα του Νοεμβρίου 2003<sup>81</sup>, αν και η δραστηριότητα της Εταιρίας Παροχής Αερίου (ΕΠΑ) Αττικής ξεπερνούσε τα δύο χρόνια, ο απολογισμός ήταν απογοητευτικός, καθώς στην Αττική οι συνδέσεις καταναλωτών (επαγγελματιών και οικιακών) - μαζί με τους χρήστες του δικτύου της πρώην ΔΕΦΑ - μόλις που έφταναν τις 15.445. Ο στόχος που είχε διατυπωθεί σε εκδήλωση για την 6η Διεθνή Έκθεση Φυσικού Αερίου ήταν οι συνδέσεις με το δίκτυο του φυσικού αερίου να φτάσουν στην Αττική το 2007 τις 100.000 από 15.455 το 2003. Από την εκτίμηση για το 2007 απέχουμε και σήμερα αφού η ΕΠΑ Αττικής τροφοδοτεί με φυσικό αέριο περίπου 85.000 οικιακούς μετρητές (αυτονομίες και κεντρικές θερμάνσεις), 5.300 - 5.500 επαγγελματίες, 200 - 400 μεγάλους εμπορικούς και βιομηχανικούς πελάτες (ξενοδοχεία, νοσοκομεία, αεροδρόμιο, βιομηχανίες), 1.200 - 1300 σχολεία και δημοτικά κτήρια. Το 2003 επίσης αποκαλύφθηκε ότι γύρω από τις εγκαταστάσεις συστημάτων φυσικού αερίου είχε στηθεί ένα κερδοσκοπικό κύκλωμα με συνέπεια να εκτινάσσεται το κόστος εγκατάστασης στα ύψη. Πέραν τούτου, οι εγκαταστάσεις σε ποσοστό 10% δεν πληρούσαν τις προδιαγραφές ασφαλείας.

Αναφορικά με τις «επενδύσεις», δεν μπορεί να ξεφύγει της προσοχής μας η περίπτωση του δανείου ύψους ~58,69 εκ ευρώ, για την αρχική συμμετοχή κατά 25% στην ΕΠΑ Αττικής, που έγινε ευρέως γνωστή (π.χ. «Καθημερινή»<sup>82</sup>, 06-01-2010). Επρόκειτο για δάνειο τύπου balloon (η αποπληρωμή του δεν πραγματοποιείται με ισόποσες τοκοχρεωλητικές δόσεις, αλλά με μια τελευταία πολύ μεγάλη χρεολυτική δόση) που η Cinergy διασφάλισε (όπως λέει η Καθημερινή) το 2001 από την Αγροτική Τράπεζα για να καλύψει την ίδια συμμετοχή της για την εξαγορά του 25% της ΕΠΑ Αττικής. Το δάνειο προέβλεπε τη μη καταβολή τόκων και κεφαλαίων για πέντε χρόνια και ως μοναδικό ενέχυρο είχε τις μετοχές της εταιρείας. Το δάνειο περιήλθε το 2006 εξ ολοκλήρου στην DukeEnergy που εξαγόρασε το διεθνές χαρτοφυλάκιο της Cinergy, η οποία και το αποπλήρωνε μέχρι και τον Ιούνιο του 2009. Ενόψει της καταβολής της δεύτερης δόσης του 2009 στις 31 Δεκεμβρίου, στελέχη της αμερικανική εταιρείας ζήτησαν από την προηγούμενη διοίκηση της Αγροτικής Τράπεζας επαναδιαπραγμάτευση των όρων του δανείου και συγκεκριμένα μείωση του επιτοκίου και περίοδο χάριτος για το 2010, λόγω της παγκόσμιας κρίσης. Το αίτημα δεν αποδέχτηκε η Αγροτική και δύο μήνες περίπου αργότερα η νέα διοίκηση της τράπεζας ενημερώθηκε για την αποχώρηση της εταιρείας από την ΕΠΑ Αττικής και τη μη καταβολή της δόσης της 31ης Δεκεμβρίου. Στο μεταξύ διάστημα η Duke φέρεται να αναζήτησε στην αγορά επενδυτή για την εκχώρηση της συμμετοχής της στην ΕΠΑ Αττικής χωρίς τίμημα και με μοναδική υποχρέωση την αποπληρωμή του δανείου στην Αγροτική, χωρίς ανταπόκριση. Μέχρι στιγμής πηγές της ΔΕΠΑ αναφέρουν ότι υπάρχει ενδιαφέρον... Εν τέλει το υπόλοιπο των μετοχών πέρασε (ήταν μέσω της Αγροτική Τράπεζας;) στη Shell.

<sup>81</sup> Ριζοσπάστης, 19 Νοεμ. 2013, «Ελάχιστες οι συνδέσεις στην Αττική», <http://www.rizospastis.gr/story.do?id=2056008&publDate=19/11/2003>

<sup>82</sup> ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 06.01.2010, «Σε πλειστηριασμό «βγάζει» η Αγροτική Τράπεζα το 25% της ΕΠΑ Αττικής» <http://www.kathimerini.gr/381131/article/oikonomia/epixeirhseis/se-pleisthriasmovgazei-h-agrotikh-trapeza-to-25-ths-epa-attikhs>

Οι ΕΠΑ παίρνουν έτοιμες υποδομές από τη ΔΕΠΑ, τις οποίες επεκτείνουν και συντηρούν, ενώ σε πρόσφατους διαγωνισμούς για 3 νέες ΕΠΑ θα δίνονταν επιπλέον 43εκ.ως ευρωπαϊκή ενίσχυση<sup>83</sup>.

Οι υποψήφιοι επενδυτές προσκαλούνταν σε μια σίγουρη επένδυση, με ισχυρή υποδομή και καλή «προϊκα» για τις μελλοντικές κινήσεις των εταιρειών. Και οι δύο σειρές διαγωνισμών που έγιναν για 3 νέες ΕΠΑ (Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας, Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης) βγήκαν άγονοι, η δεύτερη λόγω της επικείμενης περαιτέρω απελευθέρωσης της αγοράς λιανικής (διαχωρισμός διαχείρισης των δικτύων από την πώληση και διάθεση). Δεδομένου πως τα δίκτυα έχουν εμπορευματοποιηθεί, όσο δεν βρίσκεται ενοικιαστής τα δίκτυα δεν χρησιμοποιούνται για τις συνδέσεις οικιακών καταναλωτών. Η πρακτική αυτή δεν είναι καινούργια και δεν αφορά μόνο τον τομέα της ενέργειας, αλλά όλους τους παραγωγικούς τομείς της χώρας που εμπορευματοποιούνται. Τα υπάρχοντα δίκτυα παραμένουν αναξιοποίητα για τους οικιακούς και μικρούς καταναλωτές, όταν σε θερμικές χρήσεις η απ'ευθείας χρήση φυσικού αερίου είναι πιο οικονομική από την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Σύμφωνα με εκτίμηση του 2005, η κάλυψη θερμικών αναγκών από ηλεκτρική ενέργεια στοιχίζει στο χρήστη 57% ακριβότερα απ' ότι αν χρησιμοποιούσε απ' ευθείας φυσικό αέριο (λόγω της πολύ μεγάλης ενεργειακής απόδοσης του φυσικού αερίου όταν χρησιμοποιείται για θερμότητα).

Η πρακτική μέχρι σήμερα λέει πως η διείσδυση στις υφιστάμενες ΕΠΑ (οπωσδήποτε στην Αττική και σε όμορους δήμους της Θεσσαλονίκης) είναι πολύ χαμηλή και οι συνδέσεις λίγες. Το ερώτημα της «επαρκούς ή μη αξιοποίησης των μεγάλου κόστους επενδύσεων σε δίκτυα χαμηλής πίεσης»<sup>6</sup> που είχε τεθεί παλιότερα από το ΤΕΕ και επαναλαμβάνεται μέχρι και σήμερα από διάφορες πλευρές σε επίπεδο χώρας και ΕΕ πιστεύουμε πως δεν είναι με ακρίβεια διατυπωμένο. Το ουσιαστικό ερώτημα είναι: Επί του κόστους για τη δημιουργία και τη συντήρηση των δικτύων, παραγωγή κέρδους για τους ιδιώτες ή μεγαλύτερη και ποιοτικότερη ικανοποίηση των λαϊκών αναγκών; Οι ιδιώτες δεν θα κατασκευάσουν δίκτυα εκεί όπου δεν υπάρχει συγκεντρωμένη κατανάλωση (οικιακή, εμπορική, πρατήρια αεριοκίνησης κ.α.), εκτός αν επιδοτηθούν, θέμα που είδαμε και παρακάτω με τα 40εκ. ευρώ για τις νέες ΕΠΑ και με το δάνειο~58,6 εκ της Αγροτικής Τράπεζας, αλλά και με το περιθώριο διανομής για το οποίο θα μιλήσουμε παρακάτω. Αντίθετα, αν το φυσικό αέριο αντιμετωπιζόταν σαν κοινωνικό αγαθό, η ανάπτυξη των δικτύων θα ήταν και ταχύτερη και οικονομικότερη, όπως ίσχυσε με την περίπτωση των δικτύων της ΔΕΗ, παρόλο που αυτά αναπτύχθηκαν πρωτίστως για να καταστεί εφικτή η εκμετάλλευση των εγχώριων ορυκτών καυσίμων και των ποταμών, που δεν επηρεάζονται από διεθνείς διακυμάνσεις τιμών και συνεπώς να στηριχτεί η βιομηχανία - οι απαιτήσεις των βιομηχάνων για φτηνή ενέργεια (τα έργα της ΔΕΗ είχαν τεράστιο κόστος, που φυσικά δεν αναλάμβαναν οι ιδιώτες). Μέχρι την ίδρυση της ΔΕΗ η ηλεκτρική ενέργεια αποτελούσε ένα είδος πολυτελείας που βασιζόταν στην εισαγωγή πρώτων υλών (γαιάνθρακα και πετρελαίου). Υπό τις συνθήκες της κατάτμησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (λειτουργούσαν 400 ιδιωτικές εταιρείες) και των εισαγωγών, οι τιμές ήταν τριπλάσιες ή πενταπλάσιες των τιμών που ίσχυαν στην υπόλοιπη Ευρώπη, ενώ επιπλέον υπήρχαν πολύ μεγάλες τεχνικές αστάθειες (συχνά η παροχή ήταν με ωράριο, ενώ γινόντουσαν και διακοπές)<sup>84</sup>.

Η τιμή του φυσικού αερίου προκύπτει από την τιμή με την οποία προμηθεύονται οι ΕΠΑ αέριο από τη ΔΕΠΑ και το περιθώριο διανομής που καθορίζεται ετησίως από τις ΕΠΑ μαζί με τους

<sup>83</sup> Δελτίο Τύπου: «Προκήρυξη Διεθνών Διαγωνισμών από τη ΔΕΠΑ για την εξεύρεση στρατηγικών επενδύσεων που θα συμμετάσχουν στις Εταιρίες Παροχής Φυσικού Αερίου σε Στερεά Ελλάδα & Εύβοια, Κεντρική Μακεδονία και Ανατολική Μακεδονία & Θράκη», 12-01-2012, <http://www.depa.gr/press/002009001/page3.html>

<sup>84</sup> ΔΕΗ, «Ενέργεια για την Ελλάδα – Φωτογραφικό λεύκωμα για τα 60 χρόνια της ΔΕΗ», <http://www.dei.gr/el/i-dei/kentro-tupou/enimerwtika-entupa/etairika-entupa/energeia-gia-tin-ellada-fwtoγραφiko-leukwma-gia-ta-60-xronia-tis-dei>

επιβαλλόμενους από το κράτος φόρους. Η ΕΠΑ Αττικής σχολίασε την αλλαγή του τρόπου υπολογισμού (μέχρι το 2011 καθόριζε την τιμή λιανικής με βάση την τιμή του πετρελαίου) ως αποτέλεσμα της αλλαγής του σχήματος φορολόγησης των καυσίμων, με την επιβολή για πρώτη φορά Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης στο φυσικό αέριο, που τέθηκε σε ισχύ από τον Σεπτέμβριο 2011, αλλά και την αύξηση της φορολογίας στο πετρέλαιο θέρμανσης σε ισχύ από τις 15 Οκτωβρίου 2011. Το φυσικό αέριο στην Αττική ήταν κατά 18% φθηνότερο από το πετρέλαιο θέρμανσης. Η λιανική εμπορεία φυσικού αερίου αποδεδειχθεί σε αυτό το επίπεδο -δηλαδή στη λιανική πώληση- από την τιμή του πετρελαίου. Οι καταναλωτές φυσικού αερίου στην Αττική είχαν, ωστόσο, ήδη επιβαρυνθεί από την αύξηση της τιμής του πετρελαίου το προηγούμενο διάστημα<sup>85</sup>. Η αύξηση της τιμής περιορίστηκε, όμως παραμένει υψηλή για τον τελικό καταναλωτή. Τρεις είναι λόγοι, σύμφωνα με τους ανθρώπους της ΕΠΑ Αττικής, για την υψηλή μέχρι και σήμερα τιμή (ΤΑ ΝΕΑ, 13-2-2014<sup>86</sup>):

1. Το υψηλότερο κόστος προμήθειας (από τους Ρώσους της Gazprom) που στην Ελλάδα ισοδυναμεί με το 62% της τελικής τιμής του αερίου, έναντι 51% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. Τα υψηλά τέλη διέλευσης των αγωγών που χρεώνει ο ΔΕΣΦΑ και που μετακυλίσονται στις τελικές τιμές.
3. Το γεγονός ότι η αγορά φυσικού αερίου είναι ακόμη σε αρχικά στάδια ανάπτυξης στην Ελλάδα και επομένως το κόστος απόσβεσης των επενδύσεων της ΕΠΑ είναι υψηλά.

Αναφορικά με τα περιθώρια κέρδους με τα οποία δουλεύει η εταιρεία, και τα οποία βάση του νόμου δεν μπορούν να ξεπερνούν το 15%, οι άνθρωποι της ΕΠΑ, σύμφωνα με το δημοσίευμα στα ΝΕΑ, απέφυγαν να δώσουν στοιχεία για τα δικά τους ποσοστά, αλλά περιορίστηκαν να απαντήσουν ότι ο μέσος όρος στην ΕΕ βρίσκεται στο 26%.

Βλέπουμε δηλαδή ότι, παρά τα όσα λέγονται περί μίας «ρυθμισμένης», «οργανωμένης», «ελεγχόμενης» απελευθέρωσης που θα μπορούσε να αποβεί θετική για τους εργαζόμενους και τους καταναλωτές, η ίδια η εμπειρία από την απελευθέρωση των δικτύων της υψηλής πίεσης μετά το διαχωρισμό ΔΕΠΑ και ΔΕΣΦΑ, αλλά και η εμπορευματοποίηση των δικτύων μέσης - χαμηλής πίεσης με τη σύσταση των ΕΠΑ έχει σαν αποτέλεσμα την επιβάρυνση της τιμής για τον οικιακό καταναλωτή, ενώ, όπως ήδη αναφέρθηκε, το 2011 (μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δημοσιονομικής πολιτικής) επιβλήθηκε και ΕΦΚ<sup>87</sup>.

Σημαντικό είναι και το 3<sup>ο</sup> σημείο, από το οποίο μπορούμε να συμπεράνουμε (αυτό εξάλλου προκύπτει από τα δημοσιεύματα<sup>88</sup>) ότι με το νόμο που θα κατατεθεί προς ψήφιση ώστε να προχωρήσει το επόμενο στάδιο της απελευθέρωσης, η διάρκεια των σημερινών συμβάσεων θα ζητηθεί να επεκταθεί χρονικά και γεωγραφικά. Ας δούμε μερικές πτυχές από όσα ισχύουν μέχρι σήμερα:

- Τέλη σύνδεσης, που αντιπροσωπεύουν το κόστος για τη σύνδεση των εγκαταστάσεων των καταναλωτών με το δίκτυο διανομής και διαφέρουν αναλόγως των τεχνικών χαρακτηριστικών και ιδιαιτεροτήτων της εγκατάστασης κάθε καταναλωτή ή κατηγορίας

<sup>85</sup> Ελευθεροτυπία, 28 Ιουλ. 2011, «Ακριβότερη το φυσικό αέριο και στην Αττική από Οκτώβριο», <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=297128>

<sup>86</sup> ΤΑ ΝΕΑ, 13-02-2014, «Πιγκ – πονγκ ευθυνών για τις υψηλές τιμές», [http://www.tanea.gr/news/economy/article/5085798/ping-pong-eythynwn-gia-tis-yphshles-times/#externaldisquss\\_div](http://www.tanea.gr/news/economy/article/5085798/ping-pong-eythynwn-gia-tis-yphshles-times/#externaldisquss_div)

<sup>87</sup> Δήλωση του υπουργού το 2011: «Ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης στο φυσικό αέριο, βεβαίως, υπάρχει και θα υπάρχει, απλώς το ερώτημα είναι ποιους ακριβώς αφορά, για να μην δημιουργήσει περαιτέρω προβλήματα στην αγορά φυσικού αερίου και στις τιμές φυσικού αερίου», από την κοινή συνέντευξη Υπουργού ΠΕΚΑ, Γιώργου Παπακωνσταντίνου και Εκτελεστικής Διευθύντριας του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας Maria VanDerHoever κατά την παρουσίαση της επίσημης έκθεσης " Οι ενεργειακές πολιτικές των χωρών του ΔΟΕ: Ελλάδα 2011", <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&snr=5B524%5D=1343&language=el-GR> Τις δηλώσεις αυτές είναι σκόπιμο να τις δει κανείς σε σχέση και με τις διαπιστώσεις της ΡΑΕ σχετικά με τις «στρεβλώσεις» που εισάγει ο φόρος στην ηλεκτροπαραγωγή.....

<sup>88</sup> ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 12-07-2014, «Σπάει το μονοπώλιο των ΕΠΑ στη λιανική αγορά φυσικού αερίου», <http://www.kathimerini.gr/775875/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/spaei-to-monopwlio-twn-epa-sth-lianikh-agera-fysikoy-aerioy>



καταναλωτών<sup>89</sup>. Όπως ήδη αναφέραμε υπήρξαν φαινόμενα κερδοσκοπίας, που είχαν εκτινάξει τις τιμές των εγκαταστάσεων. Σύμφωνα με τη ΡΑΕ σε όλες τις περιπτώσεις οι ΕΠΑ αναλαμβάνουν μέρος του κόστους σύνδεσης. Όμως αυτό αφενός δεν μοιάζει να είναι θεσμοθετημένο και αφετέρου δεν αφορά την τιμή που τελικά πληρώνει ο καταναλωτής για την εγκατάσταση.

- Η κατασκευή όλων των δικτύων φυσικού αερίου είναι ήδη εργολαβοποιημένη, που σημαίνει πως πληρώνεται εργολαβικό όφελος (έτσι λειτουργούν πέρα από τον ΔΕΣΦΑ και τη ΔΕΠΑ και οι ΕΠΑ).
- Η εποπτεία των δικτύων, στην περίπτωση οπσωδήποτε της ΔΕΠΑ, είναι επίσης εργολαβοποιημένη (υπάρχει σύμβαση με τον ΔΕΣΦΑ, που έχει 5 κέντρα λειτουργίας και συντήρησης λόγω των αναγκών που υπάρχουν για τους αγωγούς υψηλής πίεσης), άρα και εδώ πληρώνεται ένας όφελος (δεν πληρώνονταν πριν τον διαχωρισμό ΔΕΠΑ-ΔΕΣΦΑ).
- Η συντήρηση των δικτύων γίνεται επίσης με εργολάβους (έτσι λειτουργούν πέρα από τον ΔΕΣΦΑ και τη ΔΕΠΑ και οι ΕΠΑ), άρα και εδώ πληρώνεται όφελος.
- Η εποπτεία και η συντήρηση δεν μπορεί βέβαια να εξαντλείται στο θέμα αποκατάστασης της φθοράς των σωλήνων (οι σωλήνες πολυαιθυλενίου έχουν τεράστια αντοχή) και άλλων εξοπλισμών (που δεν έχουν την ίδια αντοχή), αλλά περιλαμβάνει και το θέμα της ασφάλειας της λειτουργίας των δικτύων, θέμα που λόγω της σοβαρότητας του αναλύεται σε χωριστό κεφάλαιο.
- Υπάρχει ένα περιθώριο διανομής που καθορίζεται από τις ΕΠΑ, ο ειδικός φόρος κατανάλωσης, το κέρδος της ΔΕΠΑ, το κέρδος του ΔΕΣΦΑ.

Γίνεται το αρχικό κεφάλαιο να επιστρέφεται έντοκα και όλοι να κερδίζουν και ούτε οι εργαζόμενοι, ούτε οι καταναλωτές, να χάνουν; Όχι και ήδη είδαμε πως οι καταναλωτές χάνουν με κάθε νέα «ρύθμιση» λόγω απελευθέρωσης της αγοράς, αφενός αναφορικά με την τιμή που πληρώνουν και αφετέρου με τα δίκτυα. Σύμφωνα με δημοσιεύματα<sup>90</sup>, το 2011 περισσότερα από τα μισά διαμερίσματα του Λεκανοπεδίου Αττικής (884.000 από 1,65 εκατ.) έχουν πρόσβαση στο δίκτυο φυσικού αερίου και από αυτά μόνο το 35%, δηλαδή ΜΟΝΟ 17,5% επί του συνόλου, είναι συνδεδεμένα, ενώ πολλοί δήμοι γύρω από τη Θεσσαλονίκη δεν έχουν καθόλου πρόσβαση. Επίσης ήδη είδαμε πως η εξέλιξη με τα δίκτυα της ΔΕΠΑ, εκτός υφιστάμενων ΕΠΑ, έχει σαν αποτέλεσμα μέχρι και την μη απόδοση τους για κάλυψη των αναγκών οικιακών και άλλων καταναλωτών, μέχρι να βρεθεί μακροχρόνιος ενοικιαστής (ένας, σύμφωνα με όσα ίσχυαν πριν τη δημοσίευση του οδικού χάρτη του ΥΠΕΚΑ για την περαιτέρω απελευθέρωση), που θα αναλάβει τις επεκτάσεις, τη συντήρηση και φυσικά την προμήθεια των καταναλωτών με αέριο, δηλαδή την πώληση του φυσικού αερίου (με όλα τα σχετικά καπέλα για ΕΠΑ, ΔΕΠΑ, ΔΕΣΦΑ κλπ, κλπ<sup>91</sup>).

Αναφορικά με τις εργασιακές σχέσεις θα εξελιχθούν προς το χειρότερο, όπως είδαμε να συμβαίνει όλα αυτά τα χρόνια. Με κάθε βήμα της «απελευθέρωσης» οι όροι για τους εργαζόμενους χειροτερεύουν. Ενδεικτικά η μεγάλη πλειοψηφία των εργαζομένων (~3/4) σε ΔΕΠΑ και (~3/5 **ΕΛΕΓΧΟΣ**) ΔΕΣΦΑ είναι εργολαβικοί εργαζόμενοι και αυτό οφείλεται στο

<sup>89</sup>ΡΑΕ, «Τρόπος υπολογισμού της τιμής του φυσικού αερίου από τις ΕΠΑ», [http://www.rae.gr/site/el\\_GR/categories\\_new/consumers/know\\_about/gas/priceAnalysis.csp?viewMode=full](http://www.rae.gr/site/el_GR/categories_new/consumers/know_about/gas/priceAnalysis.csp?viewMode=full)

<sup>90</sup>Το ΒΗΜΑ, 05-04-2011, «Αυξήσεις στα τιμολόγια του φυσικού αερίου στην Αττική. Καθυστερήσεις πληρωμών λόγω κρίσης αντιμετωπίζει η ΕΠΑ Αττικής», <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=393920>

<sup>91</sup> «Καπέλο 200% στο φυσικό αέριο», Η Εφημερίδα των Συντακτών, 5 Ιουλ. 2013: «Το συνολικό «καπέλο» που μπαίνει από εισαγωγείς, μεσάζοντες και εταιρείες διανομής στο φυσικό αέριο αγγίζει το 210%, καθώς σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε χθες στη δημοσιότητα η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, η μέση τιμή εισαγωγής στην Ελλάδα κυμαίνεται για το 2013 στα 33 ευρώ η μεγαβατώρα (χιλίες κιλοβατώρες), ενώ η τελική τιμή μετά από φόρους και περιθώρια κέρδους, με την οποία φτάνει στους καταναλωτές, ξεπερνά τα 102 ευρώ η μεγαβατώρα σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat. Η διαφορά αυτή των 70 ευρώ αποτελεί το περιθώριο κέρδους της ΔΕΠΑ, η οποία εισάγει το αέριο μέσω της υποδομής του ΔΕΣΦΑ, και των Εταιρειών Παροχής Αερίου οι οποίες το εμπορεύονται στην τελική κατανάλωση», <http://www.efsyn.gr/?p=68737>

σχεδιασμό για ιδιωτικοποίηση των εταιρειών ενέργειας, από την αρχή σύστασης της ΔΕΠΑ. Επίσης, όπως στους άλλους εργασιακούς χώρους, εφαρμόζονται σταδιακά τα μέτρα της κυβέρνησης για τις ΣΣΕ με τις οποίες αμειβονται οι εργολαβικοί εργαζόμενοι, ενώ οι ατομικές συμβάσεις με τον εκάστοτε εργολάβο είναι πολύ μικρής διάρκειας (μηνών). Επιπλέον, από το 2011, οπότε δρομολογήθηκε η πώληση της ΔΕΠΑ, η ΔΕΠΑ μπορεί να καταγγείλει μονομερώς και αζημίως τη σύμβαση με τον εργολάβο, πράγμα που σε 1 μήνα μπορεί να οδηγήσει σε απόλυση όλων των εργολαβικών εργαζόμενων ή σε απόλυση όλων και πρόσληψη κάποιων στη συνέχεια με ό,τι όρους αποφασιστούν ή/και με αλλαγή του μοντέλου της εργολαβοποίησης κ.α.. Στο ΔΕΣΦΑ εφαρμόστηκε μέχρι και σύστημα αξιολόγησης εν' όψει της πώλησης της και το ίδιο επιδιώκεται για τη ΔΕΠΑ. Ανανέωση της ατομικής σύμβασης + χαρτί αξιολόγησης = χειρότερα αμυνόμενος εργαζόμενος απέναντι σε χειροτέρευση των εργασιακών, μισθολογικών, δημοκρατικών δικαιωμάτων του και φυσικά σε απόλυση, που πλέον θα έχει πιο κατασταλτικά χαρακτηριστικά γιατί θα τη «νομιμοποιεί» όχι μόνο η λήξη της ατομικής σύμβασης, αλλά και ο βαθμός της αξιολόγησης. Επικεντρωνόμαστε στις απολύσεις (είτε με λήξη της σύμβασης, είτε με τον όρο, είτε με χαμηλό βαθμό) γιατί αυτό έναντι όλων των άλλων παράπλευρων (και σημαντικών) ζητημάτων είναι το σημαντικότερο θεσμικά (οι θεσμοί προηγούνται των πράξεων). Δεν θα απομείνει θεσμικό δίκτυο προστασίας για τον εργαζόμενο, όταν θα έπρεπε να γίνεται σεβαστό το έργο που έχει παραχθεί και να δίνονται εχέγγυα με πράξεις που θα αφορούν όλο το προσωπικό. Όσον αφορά στους μόνιμους υπάλληλους, πέρα από τις μειώσεις μισθών, έχουν παγώσει οι προσλήψεις (έτσι π.χ. καθίσταται δυνατό οι αποζημιώσεις να μειώνονται και εφικτός ο περιορισμός της άσκησης όποιων δημοκρατικών δικαιωμάτων υπάρχουν (που ΔΕΠΑ και ΔΕΣΦΑ αναγνωρίζουν φυσικά μόνο για τους μόνιμους υπάλληλους, που ενσωματώνουν κυρίως σε επιτελικές θέσεις εργασίας)).

Υπάρχει ένα σκεπτικό που προβάλλεται και με το οποίο γίνεται λόγος για αποζημίωση των ΕΠΑ επειδή σπάει το μονοπώλιο στην εμπορία που τους είχε παραχωρηθεί από τη ΔΕΠΑ για 30 χρόνια για λόγους που δεν εξηγούνται (στον τύπο) ή για οποιονδήποτε άλλον λόγο (που επίσης δεν εξηγείται). Σύμφωνα με τα ισχύοντα στην απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας μέχρι σήμερα, αυτό το οποίο στην πραγματικότητα ζητείται, σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους (ανεξάρτητα από το αν είναι «ορθοί» ή όχι – σε όλα αυτά δεν υπάρχει καμία ορθότητα), είναι άλλη μία επιδότηση των ΕΠΑ και όχι αποζημίωση.

Η αντίφαση προκύπτει έναντι όσων είδαμε στην περίπτωση απελευθέρωσης της ηλεκτρικής ενέργειας. Τα επιχειρήματα από τους ιδιώτες και τη ΡΑΕ αφορούσαν το «σπάσιμο» του μονοπωλίου της ΔΕΗ, προκειμένου να ευνοηθούν οι ιδιώτες που έμπαιναν στην αγορά «αδικούμενοι», λόγω της μονοπωλιακής εκμετάλλευσης του λιγνίτη και των υδροηλεκτρικών μονάδων από τη ΔΕΗ. Η ΔΕΗ που θα μείνει θα έχει, υποτίθεται, «αποζημιωθεί» με το τίμημα της πώλησης της «μικρής ΔΕΗ». Κάτι τέτοιο είναι φυσικά αδύνατο. Πώς θα ανταγωνιστεί η ΔΕΗ που θα μείνει τη νέα ιδιωτική εταιρεία, η οποία θα παράγει ρεύμα με τα φιλέτα (λιγνιτικά και υδροηλεκτρικά έργα) της ΔΕΗ με το πλέον χαμηλό κόστος σε επίπεδο χώρας<sup>92</sup>; Παρά δηλαδή τα όσα λέγονται περί «ελεύθερης αγοράς», έχουμε μπροστά μας την περίπτωση ενός «φυσικού μονοπωλίου» (οι τιμές είναι ασυναγώνιστες), που σαν τέτοιο θα περάσει σε αυτούς που θα αγοράσουν τη «μικρή ΔΕΗ». Οι απώλειες και οι συνέπειες για τον ελληνικό λαό θα είναι ανυπολόγιστες, κολοσσιαίες σε διάφορα επίπεδα.

Πως λοιπόν αυτοί που μονοπωλούν τη λιανική εμπορία του φυσικού αερίου, νομιμοποιούνται σε αποζημίωση; Δεν νομιμοποιούνται ούτε σε χρονική και γεωγραφική επέκταση των

<sup>92</sup> <http://www.alfavita.gr/arhron/%CE%B7-%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%81%CE%AE-%CE%B4%CE%B5%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BC%CF%8D%CE%B8%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7-%CF%80%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B7>

συμβολαίων τους, όσον αφορά την εμπορία, αφού δεν στερούνται τίποτα άλλο πέρα από το μονοπώλιο στις πωλήσεις και αυτό δεν επηρεάζει τις τιμές (χοντρικής) με τις οποίες αγοράζουν ή αγοράζουν φυσικό αέριο (π.χ. μπορούν να αγοράζουν κάποιες ποσότητες σε πολύ χαμηλή τιμή από τις δημοπρασίες της ΔΕΠΑ, όπως και οποιοσδήποτε άλλος (εκτός φυσικά των νοικοκυριών, γενικά των πολύ μικρών καταναλωτών)).

Το μόνο δηλαδή που θα αλλάξει με την περαιτέρω «απελευθέρωση» της αγοράς του φυσικού αερίου για τον τελικό καταναλωτή είναι πως για να επωφελούνται κάποιοι ιδιώτες θα συνεχιστεί η αύξηση των τιμών λιανικής πώλησης του φυσικού αερίου, η αύξηση στα κόστη για τα δίκτυα (επεκτάσεις & συντήρηση), η ασάφεια στα θέματα υγιεινής και ασφάλειας (γιατί κάτι τέτοιο απαιτεί ολοκληρωμένη διαχείριση) και η τυχόν νέα επιδότηση των ΕΠΑ από το ελληνικό δημόσιο, είτε άμεσα, είτε έμμεσα.

Τέλος, αλλά πολύ σημαντικά, σε ισχύ παραμένει η απόφαση για πώληση της ΔΕΠΑ (κατά 65% δημόσιας και αρμόδιας για την εισαγωγή του φυσικού αερίου στη χώρα), η οποία εκτιμούμε πως θα επιταχυνθεί με την απελευθέρωση και μάλιστα σε ισχυρά μονοπώλια. Αυτό πιστοποιεί και η πώληση του 66% του ΔΕΣΦΑ. Το λέμε αυτό σαν ένα σενάριο – απάντηση, που ακόμη και αν αλλάξουν οι συσχετισμοί ή τα σενάρια δεν θα αλλάξει την ΟΥΣΙΑ του θέματος, που ήταν και παραμένει η ιδιωτικοποίηση – έλεγχος της ΔΕΠΑ (των λειτουργιών της, μεταξύ των οποίων και πολύ σημαντικά, της προμήθειας). Υπάρχει άλλος στόχος για τον πωλητή ενός εμπορεύματος, εκτός από τον έμμεσο ή άμεσο έλεγχο μίας αγοράς και τη δημιουργία δυνητικών αγορών; Μία τέτοια αγορά είναι η ελληνική και άλλες γύρω της. Δεν θα πρέπει να υποτιμηθούν τα κέρδη που προέρχονται από τα τέλη στα υφιστάμενα δίκτυα και τις πωλήσεις στις συγκεντρωμένες, μικρές καταναλώσεις και από την μελλοντική επέκταση της αεριοκίνησης που απαιτεί πρατήρια. Δεν μπορεί να υποτιμηθούν, γιατί αφενός θα προσμετρούνται στη συμφωνία για τη μοιρασιά μεταξύ της υπάρχουσας «συνωμοσίας της σιωπής», δηλαδή της εγχώριας άρχουσας τάξης και αφετέρου θα συμβάλουν στην αναγκαία χειραγώγηση και τον αποπροσανατολισμό της κοινής γνώμης (όσο η ενεργειακή πενία αυξάνεται).

## Θέματα ασφάλειας

Η κατάσταση έχει αποτιμηθεί από δημοσιεύματα που βρέθηκαν έως το 2005<sup>93</sup> κυρίως ως προς τα αστικά δίκτυα και αφορά θέματα:

- Διαρροής φυσικού αερίου, β.λ. πυρκαγιά το 2002 σε φρεάτιο μπροστά σε οικοδομή στη Θεσσαλονίκη που θα συνδέονταν με το κεντρικό δίκτυο του φυσικού αερίου και διαρροή κατά τη διάρκεια εργασιών στο νοσοκομείο Ευαγγελισμός στην Αθήνα το 2004.
- Λακούβες στα έργα φυσικού αερίου, προβλήματα κατά τη διάρκεια έντονων βροχοπτώσεων, που οφείλονται και στις καθυστερήσεις των αποκαταστάσεων – ασφαλτοστρώσεων (από υπερβολάβους).
- Πληθώρα παραλείψεων στην κατασκευή δικτύου στις οικοδομές. Έχει καταγραφεί μέχρι και καλούπωμα αγωγού φυσικού αερίου με τσιμέντο, που καθιστά τον αγωγό μη επισκέψιμο και τη συντήρηση του αδύνατη.
- Προβλήματα στην εκπαίδευση τεχνικού προσωπικού.

<sup>93</sup>ΕΛΙΝΥΑΕ: «Υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων στον τομέα μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου» [http://www.elinyae.gr/el/lib\\_file\\_upload/Fysiko%20aerio.1232622863156.pdf](http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/Fysiko%20aerio.1232622863156.pdf)

ΤΕΕ, ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ, [http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teetkm/DRASTHRIOTHITES/OMADESERGASIAS/EKT\\_YPARX\\_KATAST\\_EGKA\\_TAST\\_FYS\\_AERIOY/%C5%F1%E3%E1%F3%DF%E1%20%D6%F5%F3%E9%EA%EF%FD%20%C1%E5%F1%DF%EF%F5.pdf](http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teetkm/DRASTHRIOTHITES/OMADESERGASIAS/EKT_YPARX_KATAST_EGKA_TAST_FYS_AERIOY/%C5%F1%E3%E1%F3%DF%E1%20%D6%F5%F3%E9%EA%EF%FD%20%C1%E5%F1%DF%EF%F5.pdf)

Γ. Παπαδόπουλος και Ε. Γεωργιάδου: «Πλαίσιο για την ολοκληρωμένη διαχείριση επικινδυνότητας εγκαταστάσεων φυσικού αερίου», στο πλαίσιο της ημερίδας: «Διείσδυση του Φυσικού Αερίου στην αγορά ενέργειας», Αθήνα, ΤΕΕ, 4 Νοεμβρίου 2004. [http://library.tee.gr/digital/m2023/m2023\\_papadopoulos.pdf](http://library.tee.gr/digital/m2023/m2023_papadopoulos.pdf)

- Έλεγχοι καταλληλότητας των χρησιμοποιούμενων λεβήτων στις κεντρικές θερμάνσεις. Π.χ. κατά την αλλαγή του καυστήρα δεν ελέγχεται ο λέβητας και μπορεί να διατηρηθεί ο ίδιος ώστε να παραμένει χαμηλό το κόστος εγκατάστασης.
- Τήρηση μέτρων ασφαλείας από τους καταναλωτές.
- Ατελής καύση – παραγωγή CO. Π.χ. δεν προβλέπεται υποχρεωτικά η τοποθέτηση ειδικών ανιχνευτών στο χώρο κατοικίας που διακόπτουν αυτόματα την παροχή αερίου, διαφοροποιεί τη συχνότητα επιτήρησης της εγκατάστασης με πίεση <math>< 100\text{mbar}</math>, δεν προβλέπεται υποχρεωτική εγκατάσταση μόνιμων συστημάτων ανίχνευσης εκρηκτικών αερίων αν τα λεβητοστάσια είναι υπόγεια. Τα περισσότερα ατυχήματα που έχουν καταγραφεί στο εξωτερικό οφείλονται στην ατελή καύση φυσικού αερίου (ενδεικτικά μεταξύ 1986-2004 στο Ηνωμένο Βασίλειο καταγράφηκαν 2.362 ατυχήματα με 657 θανάτους και 3.390 τραυματισμούς).
- Αστοχία σωληνώσεων. Η δεύτερη αιτία πρόκλησης ατυχημάτων, βάσει της διεθνούς εμπειρίας, είναι η αστοχία των σωληνώσεων από διάφορες αιτίες όπως: α) σεισμικές καταπονήσεις ή άλλη μηχανική πρόσκρουση, β) θερμικές καταπονήσεις επί των σωληνώσεων του φυσικού αερίου κατά τη διάρκεια εκδήλωσης πυρκαγιάς, γ) γήρανση ή διάβρωση τμημάτων του δικτύου, που έχει σαν αποτέλεσμα τη διαρροή από σπές, δ) εσωτερική καταπόνηση της εγκατάστασης λόγω υπερπίεσης.
- Καθυστερήσεις στη σύνδεση καταναλωτών λόγω έλλειψης προσωπικού, προβλήματα με τους υπεργολάβους, λάθη των πολιτών κ.α. Καθυστερήσεις στην έκδοση οικοδομικών αδειών. Στην Αθήνα το θέμα των καθυστερήσεων αντιμετωπίστηκε με έλεγχο των μελετών από εξωτερικούς συνεργάτες, χρεώνοντας παράβολο. Αισθητικά προβλήματα.

Πολύ βασικό θέμα στις εσωτερικές εγκαταστάσεις είναι η πιστοποίηση. Σύμφωνα με δημοσιεύματα (βρέθηκαν μέχρι το 2005), οι ΕΠΑ είναι ταυτόχρονα ελεγκτής και ελεγχόμενος ενώ οι υποχρεώσεις τους ως προς τον έλεγχο και τη συντήρηση παραμένουν ασαφείς. Ασαφής είναι και η ευθύνη των ΕΠΑ όσο και της πολιτείας για την περίπτωση ατυχήματος. Ασαφής είναι και το θέμα της θεώρησης της δήλωσης του εγκαταστάτη και το νόημα που έχει αυτή. Το επακόλουθο είναι σε περίπτωση που συμβεί κάποιο ατύχημα να αποδοθούν ευθύνες στον μηχανικό επιβλέποντα κυρίως, αλλά και στον εγκαταστάτη τεχνικό, στον τεχνικό καυσίμου αερίου ή στον καταναλωτή. Ο μεμονωμένος διπλ. Μηχανικός και οι υπόλοιποι συντελεστές δεν μπορούν και δεν πρέπει να επωμίζονται σήμερα την κύρια κρατική και εταιρική ευθύνη, παρά μόνο αυτή που πραγματικά τους αναλογεί στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης διακριτής θέσης εργασίας. Η τελική ευθύνη του κράτους στη διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας και υγείας δε μεταβιβάζεται και δεν πρέπει να μετατραπεί σε ατομική ευθύνη του εργαζόμενου και του καταναλωτή φυσικού αερίου, γιατί κάτι τέτοιο ΔΕΝ αγγίζει την ουσία του ζητήματος και η ουσία του ζητήματος δεν είναι η ευθυνοφοβία ή η ανάληψη υπέρμετρης ευθύνης, αλλά η αποτελεσματικότητα.

Εξάλλου η εκτίμηση και διαχείριση της επικινδυνότητας δε μπορεί και δεν πρέπει να περιορισθεί μονομερώς στο σκέλος της εσωτερικής ασφάλειας των εγκαταστάσεων και του δικτύου μεταφοράς και διανομής του φυσικού αερίου. Απαιτείται η ύπαρξη θεσμοθετημένης διαδικασίας συνολικής εκτίμησης της επικινδυνότητας για ολόκληρη την περιοχή διανομής του φυσικού αερίου όπου συνυπάρχουν κατοικίες πολιτών και εργασιακοί χώροι, σε όλες τις διαφορετικές φάσεις: σχεδιασμού, εγκατάστασης, λειτουργίας, ώστε να διασφαλίζεται η ελαχιστοποίηση της πιθανότητας ενός εναρκτήριου γεγονότος, η ελαχιστοποίηση των συνεπειών, η συνδυασμένη ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, η προστασία της υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων.

Γενικά υπάρχει πολυδιάσπαση αντικείμενου. Απαιτείται η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου διαχείρισης της επικινδυνότητας και της προστασίας της δημόσιας ασφάλειας απ' τη μεταφορά, τη διανομή, τη λειτουργία και τις εσωτερικές εγκαταστάσεις φυσικού αερίου, όπως και από την εμπειρία που αποκτάται και αυτό δεν μπορεί να συμβεί όταν βασικό κριτήριο στην

υλοποίηση των διαφόρων σταδίων είναι η διασφάλιση υψηλής κερδοφορίας και γρήγορης απόσβεσης της επένδυσης κάθε εταιρείας.

## Συμπεράσματα - προτάσεις

Ένας ενιαίος κρατικός φορέας ενέργειας που θα αποτελεί λαϊκή περιουσία μπορεί να υλοποιήσει έναν ενεργειακό σχεδιασμό ο οποίος θα συνδυάζει αρμονικά την προώθηση του στόχου της μείωσης της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας, της φθηνής λαϊκής κατανάλωσης, της εξοικονόμησης ενέργειας και της ασφάλειας με τους στόχους της προστασίας του περιβάλλοντος, γιατί είναι δρόμος απαλλαγμένος από τις αντιφάσεις και τους παραμορφωτικούς φακούς του κέρδους. Είναι ο δρόμος που μπορεί να διασφαλίσει την ορθολογική οργάνωση και χρήση των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων, εξαλείφοντας τη σπατάλη τους, αλλά και τα διάφορα κενά. Σε τελευταία ανάλυση, ο ενιαίος κρατικός φορέας με εργατικό έλεγχο θα κατοχυρώνει την ενέργεια σαν κοινωνικό αγαθό και όχι σαν εμπόρευμα.

Η συγκρότηση και δράση του συγκεκριμένου φορέα προϋποθέτει, καταρχήν, την ανατροπή του καθεστώτος «απελευθέρωσης» του τομέα της ενέργειας και άλλα μέτρα σε όλα τα επίπεδα που παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Ο ενιαίος φορέας μπορεί να καλύπτει το σύνολο των προβλεπόμενων φάσεων και διαδικασιών και να αναλάβει την κύρια ευθύνη εγκατάστασης, λειτουργίας και ελέγχου του συστήματος μεταφοράς, διανομής και χρήσης φυσικού αερίου. Παράλληλα, θα καταστεί αναγκαίο να θεσμοθετηθούν διακριτές θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης σε όλους τους τομείς σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και τις συγκεκριμένες ανάγκες της ελληνικής πραγματικότητας.

Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για συντονισμό των πρωτοβάθμιων σωματείων στον τομέα του φυσικού αερίου, με την καθοριστική συνδρομή της νυν ομοσπονδίας Ενέργειας, ενόψει της περαιτέρω απελευθέρωσης της λιανικής αγοράς φυσικού αερίου, εκτιμούνται σαν ώριμα τα παρακάτω βήματα:

- Διενέργεια διημερίδας των εργαζομένων για τις εξελίξεις στο φυσικό αέριο και τις προτάσεις τους. Ας μην ξεχνάμε ότι για τα εργασιακά ζητήματα (θέσεις εργασίας, μισθοί, εργασιακές σχέσεις, δημοκρατικά δικαιώματα) η μόνη εγγύηση είναι η παραγωγή, πολύ χοντρικά, αξιών χρήσης αποκλειστικά για τον εργαζόμενο λαό, συνεπώς οι εργαζόμενοι είναι αναγκαίο να έχουν μία κατά το δυνατό ολοκληρωμένη άποψη για τα ζητήματα παραγωγής και να την προβάλλουν.
- Συνέντευξη τύπου ώστε να ενημερωθεί, κατά το δυνατό, η κοινή γνώμη.
- Μια και αποτελεί κεκτημένο δικαίωμα οι απόψεις των εργαζομένων να ακούγονται, να καταγράφονται, αλλά και τυπικά να λαμβάνονται υπόψη πριν τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο εμπλεκόμενων εταιρειών και φορέων και συνεπώς πριν την κατάθεση προς ψήφιση ενός νομοσχεδίου για το φυσικό αέριο, συνάντηση για ενημέρωση των διοικήσεων των εταιριών στον τομέα του φυσικού αερίου με τις θέσεις των εργαζομένων, όπως θα έχουν αποφασιστεί με το κλείσιμο της διημερίδας. Ανάλογα, ενημέρωση του ΥΠΕΚΑ και πάλι με συνάντηση.
- Γενική συνέλευση των πρωτοβάθμιων σωματείων και σύσκεψη, ώστε αφού ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα που έδωσε η δημοσιότητα του ζητήματος και ο διάλογος σε επίπεδο εταιριών (ΔΕΠΑ – ΔΕΣΦΑ - ΕΠΑ) και ΥΠΕΚΑ, να αποφασιστούν τα επόμενα βήματα, που θα πρέπει όμως να έχουν προταθεί και συζητηθεί έγκαιρα.

N.A.